

Ilmastonmuutoksen vaikutus Kuusamon matkailuun nyt ja tulevaisuudessa

Lotta Liira

Opinnäytetyö
Matkailun koulutusohjelma
2015

Tekijä(t) Lotta Liira	
Koulutusohjelma POMO11	
Opinnäytetyön otsikko Ilmastonmuutoksen vaikutus Kuusamon matkailuun nyt ja tulevaisuudessa	Sivu- ja liitesivumäärä 41 + 2
Opinnäytetyön otsikko englanniksi The impact of climate change on tourism in Kuusamo now and in the future	
<p>Ilmastonmuutos on eräs aikamme vakavimmista ja ajankohtaisimmista ongelmista. Ilmastonmuutos vaikuttaa oleellisesti myös matkailuun, sillä merkittävä osa matkailusta perustuu luontoon tai ilmastoon. Ihmiset valitsevat kohteen sen vetovoiman perusteella ja monesti ilmasto on yksi suurimmista vetovoimatekijöistä. Tutkimuksessa selvitettiin ilmastonmuutoksen vaikutuksia matkailuun nyt ja tulevaisuudessa ja siinä keskityttiin erityisesti Kuusamon alueeseen. Toimeksiantaja oli Reilun matkailun yhdistys ry.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteina oli selvittää, kuinka ilmastonmuutos on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan Kuusamon alueen matkailuun. Työssä tutkittiin alueen matkailupalveluyrittäjien asenteita ja tietoa ilmastonmuutokseen liittyen. Tutkimuksessa selvitettiin, onko jo jotain ilmastonmuutoksesta johtuvia vaikutuksia havaittavissa ja että onko yrityksillä varasuunnitelmaa, jos lumitilanne heikkenee huomattavasti</p> <p>Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Haastattelukysymykset lähetettiin Kuusamon alueen matkailupalveluyrityksille, mutta vastauksia ei kuitenkaan saatu niin paljon, kun olisi toivottu. Tutkimukseen haastateltiin kahta kuusamolaista matkailualan yritystä ja tämän lisäksi saatiin yksi ilmastonmuutoksen asiantuntijahaastattelu. Näiden haastatteluiden pohjalta luotettavien johtopäätöksien kokoaminen helpottui.</p> <p>Haastattelujen perusteella ilmastonmuutos ei ole vielä vaikuttanut ratkaisevasti Kuusamon alueen matkailuun, mutta joitakin sen vaikutuksia on jo havaittavissa, kuten epävarmempi lumi- ja sää tilanne. Ilmastonmuutos on kuitenkin erittäin vakava uhka ihmis- ja eläinkunnalle ja se koskettaa koko maapalloa.</p>	
Asiasanat Kuusamo, ilmastonmuutos, matkailu	

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Ilmastonmuutos.....	4
2.1	Ilmastohistoriaa.....	4
2.2	Kasvihuoneilmiö.....	5
2.3	Suomen ilmastonmuutokset ja ilmastovyöhykkeet	5
2.4	Ihmisen vaikutus ilmastoon	9
2.5	EU:n ja Suomen tavoitteet	11
2.6	Ilmastonmuutoksen vaikutus matkailuun.....	13
2.7	Ilmastonmuutos tulevaisuudessa	16
3	Kuusamo.....	17
3.1	Kuusamon historiaa	17
3.2	Saavutettavuus	17
3.3	Kuusamon matkailu, turismi ja vetovoima	18
3.3.1	Kuusamon alueen tyypillinen ilmasto.....	20
3.3.2	Rukan laskettelukeskus.....	20
3.4	Kuusamo SWOT-analyysi.....	22
4	Tutkimus ja tutkimuksen kulku.....	25
4.1	Aineiston analysointi	26
4.2	Yhteenveto yrityshaastatteluista.....	27
4.3	Yhteenveto asiantuntijahaastattelusta.....	28
4.4	Tutkimusongelmat.....	29
4.5	Tutkimuksen luotettavuus	31
5	Johtopäätökset ja pohdinta.....	33
	Lähteet	36
	Liite 1 asiantuntijahaastattelu.....	42
	Liite 2 Yrityshaastattelut.....	43

1 Johdanto

Tavoitteenani on tutkia ilmastonmuutoksen vaikutusta Kuusamon alueen matkailuun nyt ja tulevaisuudessa. Ilmastonmuutos on ajankohtainen ja vakava ilmiö, ja tämä tekee myös tutkimuksesta ajankohtaisen. Tutkimuksen tarkoitus on antaa ihmisille tietoa ilmastonmuutoksesta ja herättää erityisesti matkailualan yrittäjiä ilmastonmuutoksen mahdollisista vaikutuksista heidän yritystoimintaansa. Selvitän, millaista turismia alueella esiintyy keskittyen erityisesti talvikauteen. Avaan myös ilmastonmuutosta, mitä se on, tyypillisimpiä käsitteitä ja sen vaikutuksia maapalloon ja turismiin.

Ilmastonmuutos on aiheena ajankohtainen sekä pysyvä. Tutkijoiden mukaan sitä ei voi täysin pysäyttää, hidastaa ehkä hieman, joten se tulee vaikuttamaan matkailuun tulevaisuudessakin. Kuusamon matkailutoiminta perustuu pääasiassa talviaktiviteetteihin, erityisesti lasketteluun. Kuusamossa sijaitsee myös tunnettu Rukan laskettelukeskus, joka on erityisen altis epävarmoille lumiolosuhteille, sillä suurin osa sen toiminnasta perustuu lumeen.

Tässä tutkimuksessa haetaan vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten ilmastonmuutos vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan Kuusamon alueen matkailuun?
2. Ottavatko matkailualan yrittäjät ilmastonmuutoksen todellisena uhkana jo nyt, entä tulevaisuudessa?
3. Huolestuttaako lumitilanne Kuusamon alueen matkailualan yrittäjiä ja mitä tulee tapahtumaan, jos riittävää lumimäärää ei voi taata joka vuosi?
4. Onko mahdollista kääntää ilmastonmuutosta voitoksi?

Edellä mainitut ovat tutkimukseni keskeisimmät tutkimuskysymykset joiden ympärille perustan koko tutkimukseni. Tutkimuksen alussa perehdyn ilmastonmuutokseen yleisenä ilmiönä. Käyn läpi ilmastohistoriaa, kasvihuoneilmiötä, Suomen ilmastonmuutosta ja ihmisen vaikutusta ilmastoon. Perehdyn maamme tyypilliseen ilmastoon ja niihin tekijöihin, jotka vaikuttavat Suomen ilmastonmuutokseen. Tarkastelen myös ilmastonmuutoksen vaikutuksia matkailuun ja ilmastonmuutosta tulevaisuudessa. Tämän jälkeen perehdyn Kuusamoon ja sen historiaan ja maantietoon. Esittelen myös Kuusamon matkailuvaltteja, erityisesti Rukan laskettelukeskusta. Neljännessä luvussa kerron itse tutkimuksesta ja sen kulusta sekä syvennyn tutkimusmenetelmiin ja haastattelutilanteisiin.

Tutkimusmenetelmänä käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Lähetän kuusamolaisille matkailualan yrityksille haastattelukysymykset sähköpostilla sekä asiantun-

tijoille omat haastattelukysymykset niin ikään sähköpostin välityksellä. Raportin lopussa esittelen lopputulokset ja päätelmät.

Valitsemani tutkimusaihe liittyy oleellisesti omaan alaani, matkailuun. Tulevana matkailualan ammattilaisena haluan olla perillä niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat tai ovat uhkana matkailulle. Haluan tutkimuksellani herättää ajatuksia sekä saada uutta, ajankohtaista tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista matkailuun.

Toimeksiantajanani toimii Reilun matkailun yhdistys ry, joka on perustettu vuonna 2003 Mari Meron toimesta. Hän halusi herättää keskustelua matkailun vaikutuksista ja etiikasta. Tarkoituksena on tukea vastuullista matkailua kertomalla matkailijoille ja matkailualan toimijoille reilun matkailun periaatteista.

2 Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos on eräs aikamme vakavimmista ongelmista, eräiden arvioiden mukaan jopa kaikista vakavin. Ilmaston lämpeneminen koskettaa koko maapalloa. 1900-luvulla lämpötilat nousivat keskimäärin 0,5 astetta ja ne saattavat nousta 2000-luvulla vielä 2 astetta. (Boniface & Cooper 2005, 42.)

Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa tänä hetkenä ja tulee vaikuttamaan myös tulevaisuudessa maailman talouteen, ihmiskunnan terveyteen ja turvallisuuteen sekä ruokatuotantoon. Muuttuvat sääolosuhteet uhkaavat ruokatuotantoa vaikeasti ennustettavien sademäärien vaihteluiden vuoksi. Lämpötilojen nousu aiheuttaa eteläisten lajien ja tautien siirtymistä ja leviämistä pohjoisemmille alueille, missä niitä ei ole aikaisemmin tavattu ja sekoittaa näin vanhojen ekosysteemien toimintaa. Herkät ekosysteemit kuten sademetsät, vuoristot, jäätiköt ja napajäätiköt ovat vaarassa muuttua kuivumisen ja ilmastonlämpenemisen seurauksena. Napajäätiköt ovat sulaneet kovaa vauhtia ja nostattavat merenpintaa, mikä taas aiheuttaa useita ongelmia, erityisesti pienille saarivaltioille, kuten Malediiveille, jotka ovat vaarassa jäädä merenpinnan alle. (UNEP 2014.)

2.1 Ilmastohistoriaa

Maapallon ilmasto on vaihdellut niin kauan kuin se on ollut olemassa. Kylmät ja lämpimät ajanjaksot ovat vuorotelleet koko maapallon historian ajan. Dinosaurusten aikana, noin 80–100 miljoonaa vuotta sitten, ilmasto oli nykyistä paljon lämpimämpi ja jopa Etelänavan lähialueet olivat metsän peitossa. Jääkauden aikaan, noin 20 000 vuotta sitten, maapallolla oli noin 6 astetta kylmempää kuin nykyisin. (Ilmasto-opas 2014a.)

Tällä hetkellä, vuonna 2014, elämme jäätiköitymisvaihetta, jolla tarkoitetaan sitä, että maapallolta löytyy jäätiköitä. Jäätiköitymisvaiheita on ollut maapallon historiassa aina, mutta ne ovat vaihdelleet pituudeltaan ja laajuudeltaan. Edellinen samankaltainen vaihe, jolloin kummankin navan lähetyvillä on ollut jäätikköä, oli noin 300 miljoonaa vuotta sitten ja kyseinen ajanjakso kesti noin 60 miljoonaa vuotta. Pääsyyinä jääkausivaihteluille pidetään maan kiertoradan ja pyörimisakselin kallistuskulman vaihteluita. Tämä muuttaa auringonsäteiden jakautumista eri leveyspiireille sekä säteiden jakautumista eri vuodenaajoille. Myös merivirrat ja mannerlaattojen liikkeet ovat vaikuttaneet suuresti ilmastoon. (Ilmasto-opas 2014a.)

2.2 Kasvihuoneilmiö

Kasvihuoneilmiö on täysin luonnollinen sekä erittäin tärkeä ilmiö maapallolle, eläin- ja kasvikunnalle sekä ihmisille, se luo suotuisat elinolosuhteet maapallolla. Ilman kasvihuoneilmiötä maapallon pintalämpötila olisi noin -18 astetta, kun nyt se on 14 astetta kasvihuonekaasujen ansiosta. Kasvihuonekaasut ilmakehässä muodostavat ikään kuin kupolin maapallon ylle, joka päästää säteilyn maahan, muttei laske kaikkea säteilyä heijastumaan takaisin avaruuteen. Toisin sanoen kasvihuonekaasut ovat kaasuja, jotka estävät auringon lämpösäteilyn heijastumisen takaisin avaruuteen. Näistä kaasuista tärkeimmät ovat vesihöyry ja hiilidioksidi (CO₂), jotka sieppaavat noin 90 % maasta ja meristä takaisin heijastuvasta säteilystä. Muita merkittäviä kaasuja ovat metaani (CH₄) ja typpioksiduuli (N₂O). Auringon säteilystä 70 % imeytyy maahan ja meriin ja 30 % heijastuu takaisin avaruuteen. Kasvihuonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä ovat kasvaneet, mikä taas on johtanut kasvihuoneilmiön voimistumiseen ja ilmaston keskilämpötilan nousemiseen. Tätä ilmiötä kutsutaan ilmastomuutokseksi. (Ilmasto-opas 2014b.)

Ilmastomuutoksen tutkimiseksi on perustettu erilaisia järjestöjä ja työryhmiä. Vuonna 1988 perustettiin IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change), joka koostuu asiantuntijoiden työryhmästä. Työryhmän tarkoitus on kartoittaa ja arvioida ihmisen toiminnasta johtuvaa ilmaston lämpenemistä. Työryhmät siis keräävät jo julkaistua tietoa ja kokoavat niitä, ne eivät tee uusia ilmastomuutostutkimuksia. IPCC ei myöskään ehdota ilmastopoliittisia ratkaisuja vaan pysyy neutraalina toimijana. Järjestö on tehnyt jo neljä raporttia ilmastomuutoksesta, joista viimeisin julkaistiin vuonna 2007 ja IPCC saikin vuoden 2007 Nobelin rauhanpalkinnon. (Saukkonen 2008, 153; Ilmatieteenlaitos 2014a.) Saukkosen mukaan IPCC:n tutkimukset ja laskelmat todistavat, että useimmilla maapallon alueilla sekä yö- että päivälämpötilat tulevat kohoamaan. Todennäköisyys tälle on yli 99 %. Myös hirmumyrskyt voimistuvat, kuivuudesta kärsivät alueet laajenevat, merenpinta nousee sekä lämpöjaksot ja helleaallot yleistyvät. (Saukkonen 2008, 155.)

2.3 Suomen ilmastomuutokset ja ilmastovyöhykkeet

Suomessa tunnetaan neljä vuodenaikaa, jotka voidaan jakaa termisiin vuodenaikoihin sekä kalenterin mukaisesti vuodenaikoihin. Termisillä vuodenaajoilla tarkoitetaan, että keskimääräinen lämpötila on pysyvästi jonkin tietyn raja-asteen ylä- tai alapuolella. Pysyvällä tarkoitetaan vähintään viittä vuorokautta. Esimerkiksi termisellä keksällä tarkoitetaan, että keskilämpötila on pysyvästi yli +10 astetta. Termisten vuo-

denaikojen pituuksilla on suuria eroja Suomen eri puolilla, joten kalenterikuukausien mukaisten vuodenaikojen käyttö on yleisempää. Talvi on tällöin joulukuusta helmikuuhun, kevät maaliskuusta toukokuuhun, kesä kesäkuusta elokuuhun ja syksy syyskuusta marraskuuhun. Jokainen vuoden aika kestää näin ollen kolme kuukautta. (Saukkonen 2008, 28.)

Suomen säähän ja ilmastoon vaikuttaa kuusi keskeistä tekijää. Yksi tärkeimmistä tekijöistä on maamme maantieteellinen sijainti kaukana päiväntasaajasta. Sijainnin ansiosta vuodenaikojen väliset erot ovat suuret. Lämpimät merivirrat tuovat oman osansa Suomen säähän ja ilmastoon, ilmasto ei kuitenkaan ole täysin merellinen tai mantereellinen, sillä maamme itäpuolella on suuri Euraasian manner. Ilmavirtauksien suunta määrää pitkälti Suomen sääolosuhteita ja virtauksiin vaikuttavat Suomessa herkästi ja nopeasti vaihtuvat matala- ja korkeapaine. Suomessa ilmasto muuttuu tasaisesti pohjoiseen päin mentäessä. Suomen melko tasainen maasto takaa myös tasaisesti muuttuvan ilmaston. Suomessa on runsaasti vesistöjä, ja ne tuovat oman lisänsä maamme ilmastoon muun muassa leudontamalla talvia ja viilentämällä kesiä rannikkoseuduilla. (Alestalo, Heino & Jylhä 2008, 67–68.)

Ilmaston lämpeneminen näkyy Suomessa eniten termisen kasvukauden pitenemisessä, joka johtuu keskilämpötilojen kohoamisesta. Termisellä kasvukaudella tarkoitetaan tilannetta, jolloin jonkin tietyn alueen lumi on sulanut kokonaan maasta ja vuorokauden keskilämpötila on pysyvästi yli 5C. (Ilmatieteen laitos 2014.) Kasvukauden piteneminen näkyy etenkin eteläisessä Suomessa, jossa kausi kestää nykyään noin kuusi kuukautta. Ilmaston lämpeneminen ja sen myötä kasvukauden piteneminen on vaikuttanut erityisesti viljantuotantoon. Esimerkiksi Etelä-Suomessa viljellään nykyisin sokerimaissia, jota ei vielä 10 vuotta sitten pystytty viljelemään kannattavasti. Ilmaston lämpenemisen uskotaan aiheuttavan lämpövyöhykkeiden siirtymistä yhä pohjoisemmaksi. Ennusteiden mukaan myös pohjoisimmat lämpövyöhykkeet saattaisivat kadota kokonaan tai ainakin niiden pinta-ala pienentyisi huomattavasti. Tämä saattaisi aiheuttaa tiettyjen ekosysteemien katoamista lopullisesti. Suomi on jaettu viiteen eri ilmastovyöhykkeeseen kasvillisuuden, lämpötilan ja sateisuuden mukaan. (Saukkonen 2008, 38–39.)

Hemiboreaaliseen vyöhykkeeseen luetaan Suomen eteläisimmät osat: eteläinen saaristo ja eteläisimmät rannikkoseudut. Tälle vyöhykkeelle on tyypillistä, että siellä esiintyy enemmän lehtimetsävyöhykkeelle tyypillistä kasvi- ja eläinlajistoa kuin pohjoisemmilla vyöhykkeillä. (Saukkonen 2008, 159.) *Eteläboreaaliseen* vyöhykkeeseen

kuuluu Etelä-Suomi sekä suurin osa KeskiSuomesta. Ilmastovyöhykkeelle tyypillistä on runsas puusto ja erityisesti lehtimetsät. (Saukkonen 2008, 159.)

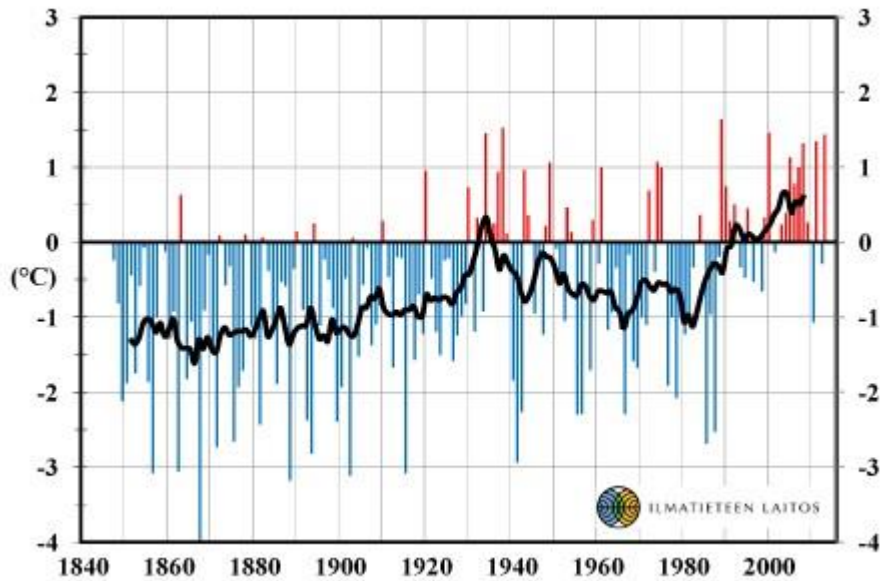
Keskiboraaliselle vyöhykkeelle tyypillisiä piirteitä ovat yöpakkasten esiintyminen pitkin kesää, suot ja vähäisempi puusto verrattuna eteläisempiin vyöhykkeisiin. Tämä vyöhyke ulottuu Satakunnasta Pohjanmaalle. Tämä vyöhyke alkaa olemaan pohjoisempia vyöhykkeitä, jossa viljeleminen on enää kannattavaa. (Saukkonen 2008, 159.)

Toiseksi pohjoisin vyöhyke Suomessa on *pohjoisboreaalinen* vyöhyke, johon kuuluu Kainuu ja suurin osa Lappia. Tyypillisiä piirteitä alueelle ovat lyhyt ja viileä kesä, harva puusto ja aapasoiden suuri määrä. (Saukkonen 2008, 159.)

Käsivarren Lapissa sijaitsee Suomen pohjoisin vyöhyke, *hemiarktinen* vyöhyke. Tyypillistä alueelle on puuttomuus ja tulvien esiintyminen kesäisin. (Saukkonen 2008, 159.)

Viimeisen sadan vuoden aikana Suomen keskilämpötila on kohonnut noin asteen verran ja voimakkainta kohoaminen on ollut keväällä. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan lämpötila jatkaa edelleen nousua, mikä tulee aiheuttamaan sateiden lisääntymistä talvella, lumipeitteen vähenemistä etenkin Etelä-Suomessa ja rankkasateiden voimistumista koko maassa. Suomen eri maankuntien ilmastoon vaikuttavat myös korkeuserot sekä vesistöalueet. Ennusteiden mukaan ilmastovyöhykkeet siirtyvät pohjoisemmaksi jopa 500 kilometriä vuosisadan loppuun mennessä. (Ilmasto-opas 2014c; Saukkonen 2008, 161.)

Ilmatieteen laitos ja Suomen Tiedeseura ovat seuranneet Suomen lämpötiloja aina vuodesta 1846 (Kuvio 1). Havainnointi 1800-luvulla oli kuitenkin harvaa, joten luotettavia tietoja voidaan esittää vain viimeiseltä sadalta vuodelta. Kuitenkin tulokset osoittavat, että Suomen ilmasto on viimeisen sadan vuoden aikana noussut noin asteen verran. Heikointa lämpeneminen on ollut talvikuukausina (vajaa aste) ja voimakkainta kevätkuukausina (noin kaksi astetta). (Ilmasto-opas 2014d.)

Kuvio 1. ”Suomen vuosikeskilämpötilan poikkeamat jakson 1981–2010 keskiarvosta [°C] vuosina 1847–2013 (siniset ja punaiset pylväät). Kuvan pylväiden arvot perustuvat neljän havaintoaseman tietoihin. Kymmenen vuoden liukuva keskiarvo on esitetty mustalla käyrällä. Suomen keskilämpötila jaksolla 1981–2010 oli 2,3 astetta.” (Ilmasto-opas 2014e.)

Jos päästöt kasvavat maailmanlaajuisesti samaan tahtiin, Suomen keskilämpötilat voivat vuosisadan lopussa nousta jopa 5–6 astetta. Hellepäivien määrä tulee jatkossa jopa 3–4 kertaistumaan, tämä ilmiö on ollut havaittavissa jo muutaman vuoden ajan. Ilmastonlämpeneminen tulee myös aiheuttamaan rankkasateiden lisääntymistä Suomessa. Sadetta arvioidaan tulevan talvella eri olomuodoissa 10–40 % nykyistä runsaammin. Sateet lisääntyvät kaikkina vuoden aikoina, mutta suhteellisesti eniten niitä tulee ilmenemään talviaikana. Ilmastonmuutoksen myötä myös lumi tulee vähenemään sekä lumipeite ohenemaan. Seuraavan sadan vuoden aikana Etelä-Suomen lumipeite saattaa pienentyä massaltaan 80–90 % ja lumiset päivät saattavat vähentyä melkein puolella. Pohjois-Suomessa ilmastonlämpenemisen vaikutus lumitilanteeseen ei tule olemaan yhtä näkyvä kuin Etelä-Suomessa. Siellä lumipäivät tulevat todennäköisesti vähenemään noin 20–30 % ja lumipeitteen massa vähenisi 40–70 %. Jos kasvihuoneilmion kasvu jatkuu samaan malliin, sadan vuoden päästä pysyvä lumipeite saavutettaisiin ainoastaan pohjoisimmassa Suomessa. (Ilmasto-opas 2014f.)

2.4 Ihmisen vaikutus ilmastoon

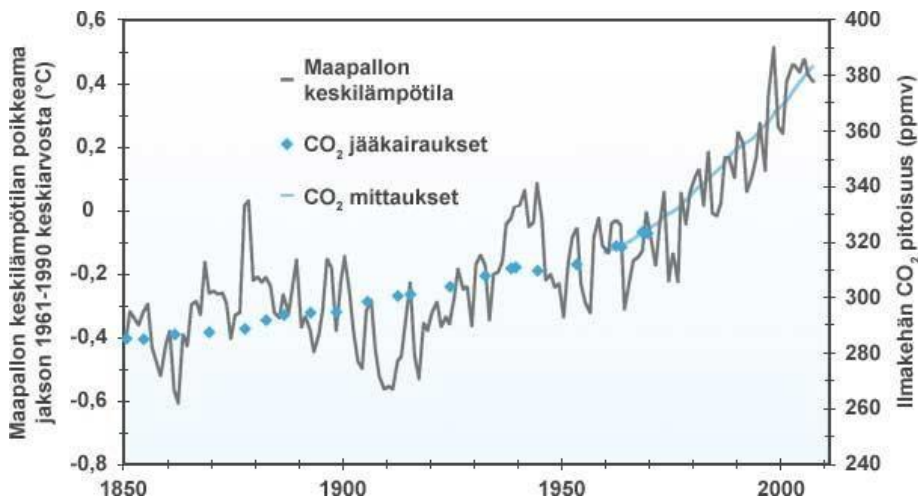
Merkittävä osa kasvihuonekaasuista syntyy ihmisen toiminnan seurauksena. Noin 80 % maapallon lämpenemisestä voidaan selittää ilmassa olevalla hiilidioksidilla, joka on erittäin pitkäikäistä. Noin 56 % kaikesta ihmisten fossiilisista polttoaineista vapauttamasta hiilidioksidista on edelleen ilmakehässä. Suurin osa ihmisen aiheuttamasta hiilidioksidista vapautuu fossiilisista polttoaineista. (Flannery 2006, 44.) Fossiilisilla polttoaineilla tarkoitetaan aineita, jotka ovat muodostuneet biomassasta ja varastoituneet maaperään miljoonia vuosia sitten. Fossiilisia polttoaineita ovat muun muassa maakaasu, raaka-öljy, kivihiili ja ruskohiili. Fossiiliset polttoaineet ovat uusiutumattomia luonnonvaroja. (Department of energy 2014.)

Hiilidioksidin jälkeen seuraavaksi merkittävin kaasu on metaani, joka pystyy sitomaan ja pidättelemään lämpöä 60 kertaa paremmin kuin hiilidioksidi. Metaani on kuitenkin lyhytikäisempi, mutta sen arvellaan kuitenkin aiheuttavan seuraavan vuosisadan aikana 15–17 % maapallon ilmakehän lämpenemisestä. Tyypillisiä metaanin lähteitä ovat fossiiliset polttoaineet, riisinviljely ja karjankasvatus. Typpioksidi on kolmas merkittävä kasvihuonekaasu ja se pystyy pidättämään lämpöä jopa 250 kertaa paremmin kuin hiilidioksidi. Se on harvinaista, mutta säilyy ilmakehässä pitkään. Suurin osa typpioksidista syntyy fossiilisista polttoaineista, biomassan poltosta ja typpilannoitteista. (Flannery 2006, 44–47.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomen vuoden 2012 päästöt olivat ennätysalhaalla. Ne olivat 60,9 miljoonaa hiilidioksiditonnia alittaen Kioton pöytäkirjan ensimmäisen velvoitekauden vuosittaisen keskimääräisen tavoitetason noin 14 %:lla. Päästöt olivat alentuneet 5,9 hiilidioksiditonnia vuodesta 2011. (Tilastokeskus 2014.) Kioton pöytäkirja täsmentää YK:n ilmastosopimusta ja se on astunut voimaan vuonna 2005. Kioton pöytäkirja on ensimmäinen, oikeudellisesti sitova sopimus, jonka avulla päästöjä on saatu vähentämään kansainvälisellä tasolla. Sopimus asettaa siihen sitoutuneille maille erilaisia velvoitteita päästöjen vähentämiseksi. Vuonna 2014 voimassa on Kioton toinen pöytäkirjakausi, joka laadittiin vuonna 2012 ja se on voimassa 2013–2020 välisenä aikajaksona. Ensimmäinen pöytäkirja oli voimassa vuosina 2008–2012. Toiseen pöytäkirjaan on sitoutunut vähemmän maita kuin ensimmäiseen. (Ympäristöministeriö 2014.)

Maapallon hiilidioksidipitoisuudet ovat suuressa nousussa, kuten keskilämpötilakin (Kuvio 2). Päästöt eivät kuitenkaan ole jakautuneet tasaisesti vaan esimerkiksi suomalaisten kasvihuonepäästöt henkeä kohti ovat korkeat verrattuna maailman kes-

kiarvoon. Suomalaiset kuluttavat noin 16 hiilidioksiditonnia, kun keskimääräinen luku maailmalla on alle 4 hiilidioksiditonnia. Koska Suomi on teollisuusmaa, päästöjä syntyy paljon liikenteestä sekä energiantuotannosta. Metsäteollisuuden tuotteet lisäävät myös Suomen päästölukua. (CO₂-raportti 2014a.)

Kuvio 2. Ilmakehän CO₂ pitoisuuden kasvu ilmakehässä sekä maapallon keskilämpötilojen nousu (CO₂-raportti 2014)

Noin 80 % kaikista kasvihuonepäästöistä Suomessa aiheuttaa energian kulutus, josta lähes puolet kuluu teollisuudessa. Suomi on energiantensiivinen maa, mikä tarkoittaa, että energiaa kulutetaan paljon väestömäärään nähden. Vajaa viidennes kasvihuonepäästöistä Suomessa syntyy liikenteestä, eniten päästöjä tuottaa lentoliikenne. 8 % Suomen kasvihuonepäästöistä syntyy maataloudesta. Lanta ja typpilannoitteet aiheuttavat suurimman osan päästöistä. Kaatopaikat ovat suuri metaanin lähde. Suomessa noin 3 % kasvihuonekaasupäästöistä syntyy kaatopaikkojen tuottamasta metaanista, jota syntyy jätteiden hajotessa (Taulukko 1). (CO₂-raportti 201b.)

Taulukko 1.

Suomen CO₂päästölähteet viikolla 16 vuonna 2014 (CO₂-raportti 2014c.)

Maatalous	10 %
Jätehuolto	5 %
Lämmitys	38 %
Kuluttajien sähkökulutus	20 %
Tieliikenne	27 %

2.5 EU:n ja Suomen tavoitteet

Ilmastonmuutos nähdään nykyään merkittävän uhkana ihmiskunnalle sekä maapalolle. Monet tahot ovat alkaneet kiinnittää huomiota ilmastonmuutokseen ja ryhtyneet taistelemaan sitä vastaan. Yhtenä esimerkkinä on EU, joka on yrittänyt hidastaa ilmastonmuutosta jo vuosia. Ilmastonmuutos on EU:n työjärjestyksen ensisijaisia tavoitteita. Euroopan unioni on laatinut ilmastostrategian, joka esittelee toimenpiteitä, joiden avulla ilmaston lämpenemistä olisi mahdollista vähentää ja hidastaa. Tavoitteina on käyttää vähemmän saastuttavaa energiaa nykyistä tehokkaammin, yritysten ympäristövastuun lisääminen kuitenkin vaarantamatta niiden kilpailukykyä, tasapainoisempi liikennejärjestelmä ja ympäristökysymysten huomioon ottaminen maa- ja aluesuunnittelussa. (Europa 2014.)

Jotta ilmastonmuutoksen pahimmilta vaikutuksilta voitaisiin ainakin osittain välttyä, tulisi kaikkien teollisuusmaiden vähentää päästöjään 60–80 % vuoteen 2050 mennessä. Kehitysmaiden tulee tasapainottaa päästönsä ja etsiä uusia, vähäpäästöisempiä keinoja teollisuuden kehitykseen. Mitä kauemmin näihin toimiin kuluu aikaa, sitä vaikeammaksi ongelmaksi ilmastonmuutos kehittyy. Ilmastonmuutoksen torjumisen voi tiivistää kolmeen osaan: päästöjen vähentämiseen käyttämällä vähemmän energiaa, päästöjen vähentämiseen käyttämällä jotakin korvaavaa energiamuotoa, joka on vähemmän vahingollinen ja käyttämällä jotakin, joka poistaa päästöjä ilmakehästä. Näiden toimien tuominen kotitalouksista kansalliselle tasolle on kuitenkin haastavaa. (Climate leaders 2014.)

Ensisijainen tavoite on kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja tämän tavoitteen toteuttamiseksi on EU laatinut valvontajärjestelmiä ja erilaisia säädöksiä koskien kasvihuonekaasupäästöjä. EU on myös ottanut käyttöön päästökauppajärjestelmän, jonka tarkoituksena on päästöjen vähentäminen EU-alueella. Päästökaupalla tarkoitetaan sitä, että tietyille laitoksille jaetaan päästöoikeuksia kauppakauden aikana vuoden alussa, (nykyinen kauppakausi on 2013–2020), ja niiden on tällöin myös palautettava aiempaa vuotta vastaava määrä päästöoikeuksia. Päästöjärjestelmä koskee pääasiassa hiilidioksidipäästöjä. Järjestelmään kuuluville laitoksille asetetaan päästökatto ja tämän mukaan jaetaan päästöoikeuksia. Yritykset voivat joko ostaa päästöoikeuksia muilta yrityksiltä tai vähentää omia päästöjään. Kaikki eivät kuitenkaan voi loputtomasti ostaa päästöoikeuksia, sillä päästökatto on asettanut päästöille ylärajan, joten joidenkin laitosten on välttämättä vähennettävä päästöjään. (Energiateollisuus 2014.)

Suomen hallitus on myös alkanut keskittyä ilmastonmuutokseen. Tavoitteena olisi vähentää päästöjä 80 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Hallitus on vauhdittanut uusiutuvien energialähteiden käyttöä, ja se on tehnyt suunnitelman, kuinka Suomi saavuttaa EU:n asettamat tavoitteet päästöjen vähentämiseksi ja uusiutuvien energialähteiden lisäämiseksi vuoteen 2020 mennessä. Pienyritykset, jotka toimivat suurilta osin uusiutuvalla energialla ovat vapautettu sähköverosta ja energiaveroja on korotettu noin kolmella miljardilla eurolla. Myös jäteveroa on korotettu. Suomen tuulivoimapotentialin kartoitus on myös saatu päätökseen. Energian kokonaiskulutuksen pienentäminen on otettu uudeksi tavoitteeksi ilmasto- ja energiastrategiassa. Liikennepolitiikan yhtenä saavutuksena voidaan pitää, että ensimmäistä kertaa ratahankkeille myönnetään enemmän rahoitusta kuin teille. Auto- ja ajoneuvojen verotuksen porrastaminen päästöjen mukaan on myös vähentänyt päästöjä. (Vihreät De Gröna 2011.)

Ilmastonmuutokseen voi vaikuttaa myös muullakin kuin kansainvälisellä tasolla. Yksittäiset ihmiset ja kotitaloudet voivat tehdä paljonkin. Kotitaloudet voivat panostaa kierrätykseen ja energian sekä veden järkevään käyttöön. Valoja ei turhaan tarvitse pitää päällä ja vettä ei pidä juoksentaa turhaan. Monet ovatkin jo alkaneet käyttää aurinkopaneeleilla tuotettua energiaa esimerkiksi kesämökeillään. Suoran sähkölämmityksen sijasta tulisi suosia maalämpöpumppuja, kaukolämpöä tai polttopuita. Myös autoiluun voi kiinnittää huomiota, yhteiskyytien suosiminen tai julkinen liikenne on ekologisempi vaihtoehto kuin yksin autolla ajaminen. (Alestalo ym. 2008, 202; EPA 2014.) Ilmastolle edullisia tuotteita kannattaa myös suosia jokapäiväisissä valinnoissaan. Elintarvikkeiden kuljetus, jalostus, säilytys ja kasvatus aiheuttavat erilai-

sia päästöjä. Suomessa talvella tuotettujen vihanneksien kasvatusta aiheuttaa paljon päästöjä sekä esimerkiksi lentoteitse kuljetettu ravinto. (Alestalo ym. 2008, 203.)

Ekologinen matkailu on noussut pinnalle viimeisten vuosien aikana ja sillä tarkoitetaan, että matkailija säästeli luonnonvaroja ja jättäisi mahdollisimman pienen hiilijalanjäljen. Hiilijalanjälki kertoo, kuinka paljon jokin tietty palvelu, toiminta tai tuote aiheuttaa kasvihuonekaasuja elinkaarensa aikana. Ekologisen matkailijan tulisi välttää lentämistä tai vaihtoehtoisesti lentää kauemmaksi ja pidemmäksi aikaa. Myös suorien lentojen suosiminen on ekologisempaa, sillä nousut aiheuttavat eniten päästöjä lentomatalla. Uusien koneiden suosiminen on parempi vaihtoehto kuin vanhojen, sillä uudemmat konemallit saastuttavat vähemmän. Parhain vaihtoehto olisi välttää lentämistä kokonaan ja suosia junia sekä pyöräilyä. Turismin painetta matkakohteessa voi lieventää matkustamalla sesonkiajan ulkopuolella. Matkailija voi lahjoittaa rahaa hankkeisiin, jotka tukevat ilmastonmuutoksen torjumista. (Kilroy 2014a; Untamed Path 2015.)

Matkakohteessa voi myös kiinnittää huomiota ekologisuuteen sekä eettiseen matkailuun. Luontoalueiden suojelu, ekologisen majoituksen valinta sekä paikalliskulttuurin kunnioittaminen ovat osa vastuullista matkailua. Majoituksessa kannattaa suosia hotelleja, joilla on ympäristösertifikaatti. Hotellin pyyhkeitä ja lakanoita ei tarvitse vaihtaa joka päivä. Jos hanavettä on turvallista juoda, on sen käyttäminen ekologisempaa kuin pulloveden ostaminen. Sähkön ja vedenkäyttöön tulee kiinnittää huomiota myös ulkomailla. Osa matkakohteista kärsii vesipulasta, esimerkiksi Malta, joten turisti voi omalla vedenkäytöllään vaikuttaa paljonkin. Kulttuuria tulee myös kunnioittaa. Kohteessa tulee pukeutua ja käyttäytyä kulttuurin vaatimalla tavalla. Paikallisten palveluiden ja ruokien suosiminen on eettisempää kuin ulkoisten yritysten palveluiden suosiminen. Matkustettaessa luontoalueilla, tulee luontoa ja sen eläimistöä kunnioittaa. Paras muistisääntö tähän on, että ”katsoa saa muttei koskea”. Kierrättämistä tulee suosia ja roskaamista välttää myös reissussa ollessa. (Kilroy 2014b.)

2.6 Ilmastonmuutoksen vaikutus matkailuun

Ilmasto on vahvasti sidoksissa matkailuun. Suuri osa turisteista ottaa matkaa suunnitellessaan huomioon kohteen ilmaston, sään ja luonnon. Ilmasto vaikuttaa moniin seikkoihin, jotka ovat välttämättömiä turismille tietyissä kohteissa, kuten esimerkiksi lumiolosuhteisiin, luonnon monimuotisuuteen, villieläimiin ja merenpinnan nousuun ja laatuun. Korkeammat lämpötilat aiheuttavat ilmastointikuluja, lämpöstressiä ihmi-

sille ja kasvillisuuden, eläimistön sekä sairauksien leviämistä uusille alueille. Lumen puute on jo nyt ongelma joillakin suosituilla turistialueilla, kuten esimerkiksi osassa Alppeja. Lumenpuute nostattaa lumetuskuluja, lyhentää matkailukautta sekä rumentaa maisemaa. Myös hirmumyrskyt lisääntyvät tulevaisuudessa. Merenpinnan nousu ja veden lämpeneminen aiheuttavat monia ongelmia erityisesti pienille saarille. Korallit ja merieläimet kärsivät lämpötilanmuutoksista, ranta-alueita menetetään ja veden laatu heikkenee. Myös metsäpalot tulevat lisääntymään ja tämä tuhoaa kohteita. Ilmastonmuutos ei kuitenkaan aiheuta vain negatiivisia asioita. Siihen miten ilmastonmuutos tulee mihinkin kohteeseen vaikuttamaan, vaikuttaa kohteen sijainti ja asiakassegmentti. Eniten ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan niihin kohteisiin, jotka ovat erittäin riippuvaisia turismista, kuten esimerkiksi monet kehitysmaat, pienet saaret, vuoristoalueet, rannikot sekä luonnon maailmanperintökohteet. (Climate Change and Tourism 2008, 61.)

Vuonna 2003 järjestettiin Tunisiassa ensimmäinen kansainvälinen konferenssi koskien ilmastonmuutosta ja turismia. Pääjärjestäjänä toimi the World Tourism Organization Network (UNWTO). Seuraava kokous järjestettiin Sveitsissä vuonna 2007 ja tähän konferenssiin osallistuivat UNWTO, the United Nations Environment Programme (UNEP) ja the World Meteorological Organization (WMO). Konferenssia tukivat myös the World Economic Forum (WEF) ja Sveitsin hallitus. Konferenssissa todettiin, että ilmasto on avaintekijä turismissa ja ala on erittäin herkkä ilmastonvaihteluksille. (Climate Change and Tourism 2008, 13.)

Turismi itsessään aiheuttaa noin 5 % maapallon hiilidioksidipäästöistä. Konferenssissa todettiin myös, että turismi on elintärkeä osa globaalia taloutta ja alan on nopeasti ryhdyttävä toimiin sopeutuakseen ja hidastaakseen ilmastonmuutosta; vähentämällä kuljetuksesta ja majoituksesta syntyvät päästöt minimiin, käyttämällä teknologiaa, joka kuluttaa vähän energiaa ja sopeuttamaan itse ala ja matkustuskohteet ilmastonlämpenemisestä johtuviin muutoksiin. (Climate Change and Tourism 2008, 13.)

Suomen luonnossa on jo havaittu ilmastonmuutoksesta johtuvia muutoksia. Kasvu-kausi on pidentynyt viimeisen 30 vuoden aikana noin kymmenen päivää, uudet lajit ovat rantautuneet Suomeen tai levinneet etelästä pohjoisemmaksi. Esimerkiksi vuonna 2001 löydettiin Suomesta 18 uutta perhoslajia. Lisäksi talvehtivien lintujen kevätmuutto on aikaistunut. (CO₂-raportti 2014d.)

Matkailualalla on sen globaaliuden ja laajuuden takia aina ollut kyky sopeutua erilaisiin uusiin tilanteisiin ja katastrofeihin, kuten tautiepidemioihin (SARS), luonnonkatastrofeihin (Aasian tsunami, hirmumyrskyt) ja yleistyviin terroristi-iskuihin. Alan toimijoiden sopeutumiskyky vaihtelee pääasiassa kolmen sektorin mukaan. Parhain kyky sopeutua ja varautua erilaisiin muutoksiin on turisteilla, he voivat itse valita kohteensa ja matkustusajankohdan ja voivat tarvittaessa välttää kohteet, joihin ilmastonmuutos on jollain tavalla vaikuttanut. Matkailupalvelujen tarjoajilla (majoitus, kuljetus, retkienjärjestäjät, ravintolat) sopeutumiskapasiteetti on huono, sillä ne ovat usein sidottuja tiettyyn paikkaan esimerkiksi hiihtokeskuksiin. Matkanjärjestäjät pystyvät tarjoamaan asiakkailleen kohteita, joihin ilmastonmuutos ei ole vielä vaikuttanut selvästi. (Heikkinen, ym. 2011, 10.)

Koska ilmastonmuutos on jo useissa kohteissa alkanut vaikuttaa turismiin, on alan ollut pakko sopeutua muutoksiin erilaisin keinoin. Vuonna 2014 ilmastonmuutos vaikuttaa enemmän talvikauteen kuin kesäkauteen. Osa Suomessa toimivista hiihtokeskuksista on jo alkanut varautua ilmastonmuutoksesta johtuviin vaikutuksiin (sademäärien lisääntyminen, lumen väheneminen, jäätymisen epävarmuus). Esimerkiksi Rukalla ja Vuokatissa on jo otettu käyttöön uusinta lumetusteknologiaa sekä on alettu säilömään lunta ennalta. Vuokatti on toiminut edelläkävijänä, sillä sinne rakennettiin maailman ensimmäinen sisähiihtoputki ja myöhemmin half-pipe-putki. Jos sisätiloissa toimivia lumiaktiviteetteja pidetään kuitenkin yhtäjaksoisesti toiminnassa, tulee se erittäin kalliiksi. Tämän vuoksi olisi tärkeää luoda toimintamalli kustannusten jakamiseen lisäämällä yhteistyötä yrittäjien, julkisen sektorin, elinkeinojen ja yhteisöjen välillä. (Heikkinen ym. 2011, 11.)

Turismi on monesti suorassa yhteydessä ilmastoon sekä säähän. Uskotaan, että ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan itse matkakohteisiin ja niiden rakennesuunnitteluun, matkustajien päätöksentekoprosessiin, tuotekehittelyyn, kestävään kehitykseen sekä julkiseen tiedostamiseen. Toiset alueet ovat kuitenkin herkempiä muutoksille kuin toiset. Alueet, joiden turismi on hyvin luontopainotteista tai lumesta riippuvainen, kärsivät ilmastonmuutoksesta eniten. (Hall & Saarinen 2010, 147.)

Hall ja Saarinen (2010, 150) kuvaavat neljää eri strategista vaihtoehtoa vuoristoaluiden talviturismin parissa toimiville yrittäjille. Teorioita voi myös soveltaa kaikenlaiseen talviturismiin:

1. Ylläpitää talviturismia (keinotekoinen lumi, korkeammat olosuhteet, kehittynyt rinnesuunnittelu)

2. Vaihtoehtoisten aktiviteettien kehittäminen (ympärivuotinen matkailu ja aktiviteetit joihin ei tarvita lunta.)
3. Tuen saaminen vaikuttaa ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan.
4. Välinpitämättömyys (Hall & Saarinen 2010, 150.)

Eräs suurimpia ongelmia on, että suurin osa matkailualalla toimivista yrityksistä, esimerkiksi ohjelmapalvelu yritykset, on pieniä ja keskikokoisia yrityksiä, joiden on keskityttävä nykyhetkeen ja meneillään olevaan kauteen. Monesti taloudellisempänä ja tuottavampana vaihtoehtona nähdään vain odotella, että ilmastonmuutoksesta saadaan lisää tietoa tai se alkaa näkyä enemmän alalla. (Hall & Saarinen 2010, 150.)

2.7 Ilmastonmuutos tulevaisuudessa

”Ilmastonmuutos on ihmiskunnan suurin yhteinen haaste vuoteen 2030 ulottuvalla ajanjaksolla” (Virtanen & Rohweder 2011, 170).

Turistit ovat yhä tietoisempia ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista, mutta monet eivät edelleenkään välitä. Vuonna 2030 turismi tulee arvioiden mukaan olemaan maailman suurin teollisuuden ala, mutta samalla se myös aiheuttaa suuren osan ilmastonpäästöistä. (Yeoman 2008, 307.)

Antarktiksien ja Grönlannin sulamisen myötä vedenpinta saattaisi nousta vuoteen 2030 mennessä jopa 25 cm korkeammaksi. Tämä tarkoittaisi rannikoiden vetäytymistä 1,5 metriä jokaista yhden millimetrin merenpinnan nousua kohtaan. Tämä saattaa tulevaisuudessa johtaa rantojen vetäytymiseen tietyillä paikoilla jopa yli 100 metrillä, joka uhkaa erityisesti rantakohteita ja niiden palveluita. Merien lämpeneminen ja vedenpinnan nousu tulee aiheuttamaan lisääntyviä hirmumyrskyjä ekonomisesti tärkeillä turistialueilla, kuten Floridan ja Karibian seudulla. (Yeoman 2008, 309.)

Vuonna 2030 tai hiukan sen jälkeen Malediiveja ei enää ole, sillä ne ovat jääneet merenpinnan alle. Myös Venetsia on vaarassa ja kärsii eroosion rasituksista. Vuoteen 2030 mennessä noin 40 % maailman laadukkaista laskettelurinteistä on kadonnut huonontuvan lumitilanteen takia. Euroopan Alpeilla tulee arvioiden mukaan olemaan 30 % vähemmän lunta. (Yeoman 2008, 309.)

3 Kuusamo

Kuusamo sijaitsee Koillis-Suomessa noin 800 kilometrin päässä Helsingistä. Rovaniemelle matkaa Kuusamosta on 195 kilometriä ja Ouluun 217 kilometriä. Lentomatkasta Helsingistä Kuusamoon kestää noin tunnin. Kuusamon luonto on todella monimuotoinen ja se on yksi lumisimpia alueita Suomessa. Kuusamon väkiluku on 16 500 asukasta ja pinta-ala 5809km². Tärkeimmät elinkeinot ovat matkailu, maatalous ja metsä- ja sahateollisuus. (Turisti-info 2014.)

3.1 Kuusamon historiaa

Kuusamon historia ulottuu aina keskiajalle asti, jolloin alueella harjoitettiin erätaloutta ja kaukokalastusta veroja ja vuokraa vastaan. Kuusamon alue tarjosi hyvät mahdollisuudet kalastukseen, metsästykseen sekä kaskiviljelyyn. Uudisasutus alkoi levitä Kuusamoon 1600-luvulla ja sitä vauhditti kuningas Kaarle XI:n julistus, jossa luvattiin Lapin maiden asuttajille etuisuuksia ja verohelpotuksia. Kuusamo sijaitsi tärkeiden kauppapaikkojen Vienanlahden ja Pohjanlahden lähetyillä, joka lisäsi suuresti sen elinkeinoelämää. Vuonna 1675 Kuusamo muodosti hallinnollisen yksikön, Kuusamon seurakunnan. Pääelinkeinona toimivat kalastus, metsästys ja poronhoito, mutta vaikka Kuusamo olikin melko vilkas riistan- ja maatalouden risteysasema, ansiotyötä ei ollut paljoakaan tarjolla ennen 1800-luvun loppua. 1900-luvun alussa alueelle perustettiin metsätyömaita ja tämän ohessa myös työpaikat lisääntyivät nopeasti. (SDP 2013.) Kuusamon kunta perustettiin vuonna 1868 ja kaupunki Kuusamosta tuli vuonna 2000. (Taskutieto, Kuusamon kaupunki 2013, 3.)

3.2 Saavutettavuus

Kuusamo sijaitsee Oulun läänin koillisosassa noin 800 kilometrin päässä Helsingistä. Kuusamon lähialueet ovat harvakseltaan asuttuja ja sinne ei kulje rautatietä, siksi saavutettavuus saattaa joskus olla hiukan haasteellista. Suurin osa matkailijoista saapuu henkilöautoilla, busseilla tai yhdistelmäkuljetuksilla Kemijärveltä tai Oulusta. Rovaniemeltä lähtee bussilinoja Kuusamoon useita kertoja päivässä. Kuusamon alueella sijaitsee matkailun kannalta tärkeä lentokenttä ja sinne tehdään reittilentoja talvisin (Suomen Ympäristökeskus 2010; Turisti-infoa 2014a.)

3.3 Kuusamon matkailu, turismi ja vetovoima

Matkailijoita Kuusamossa vierailee vuosittain keskimäärin noin miljoona ja matkailutulot vuonna 2012 olivat noin 91,4 miljoonaa euroa. Matkailu työllistää vuodessa noin 816 kuusamolaista. Vuonna 2012 rekisteröityjä yöpymisiä oli yhteensä 465 200, joista 23 % oli ulkomaalaisia asiakkaita ja 77 % kotimaisia asiakkaita. Ulkomaalaisista asiakkaista suurin osa oli kotoisin Isosta-Britanniasta, Alankomaista, Venäjältä, Ukrainasta ja Saksasta. Kyseisissä luvuissa tulee ottaa huomioon, että omista tai vuokratuissa mökeissä olevia yöpymisiä ei rekisteröidä. (Ruka Kuusamo 2013.)

Kuusamo kuuluu luonnonmaantieteellisessä aluejaossa vaara-alueeseen ja matkailun toiminnallisessa aluejaossa se kuuluu Koillismaa-Sallan matkailualueeseen. Kuusamon tyypillisiä piirteitä ovat matkailun suuri merkitys talouteen sekä matkailun perustuminen alueen luonnon vetovoimaan. Kuusamon matkailukysyntä on rakenteeltaan kotimaista vapaa-ajan matkailua. Matkailun taloudellinen merkitys painottuu majoitustilastojen perusteella suurilta osin talvikauteen, sillä suurin osa, kolmeneljännestä, yöpymisestä sijoittuu loka-huhtikuulle. Kuusamon alueen matkailutoiminnot keskittyvät erityisesti Rukan matkailukeskukseen. (Suomen ympäristökeskus 2010, 15–16.)

Kuusamon tärkeimmät vetonaulat talvisin ovat Rukan laskettelukeskus ja sen yhteydessä toimivat palvelut, kuten Rukan kävelykylä, moottorikelkkasafarit, hiihto- ja muut talviaktiviteetit. Kesäisin merkittävimmät vetovoimatekijät ovat Oulangan kansallispuisto, upeat maisemat, laajat kalastusmahdollisuudet, Karhunkierros ja Kitkan- ja Oulanganjoet. Suomen matkailualue rakenne 2005-raportin mukaan Kuusamo onkin luontovetovoimaltaan Inarin jälkeen Suomen toiseksi monipuolisin. (Ruka Kuusamo 2013; Suomen ympäristökeskus 2010, 15.)

Oulangan kansallispuisto on perustettu vuonna 1956, ja se on pinta-alaltaan 290 km². Aluetta hoitaa Metsähallitus. Laajat suoalueet, mäntymetsä ja jokilaaksot koskineen ovat erittäin tyypillisiä Oulangan kansallispuistossa. Puiston läpi virtaava Oulankajoki luo hienot mahdollisuudet vesiaktiviteeteille. (Lapland above ordinary 2014.) Puistosta löytyy myös paljon uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja. Esimerkiksi alueelta löytyi täysin uusi sammallaji vuoden 2012 aluekartoituksessa. Kansallispuistossa on mahdollisuus nähdä haukkoja, pöllöjä, kotkia ja tikkoja ympäri vuoden. Puiston alueella on myös Suomen suosituin vaellusreitti, Karhunkierros, joka voitti Vuoden Retkikohde 2014 -palkinnon. (Luontoon 2014a.)

Oulangan puisto saattaa tulevaisuudessa yhdistyä Venäjän puolella sijaitsevaan Paanajärven kansallispuistoon reititysten takia. Vaikka Oulanka onkin suosittu luontokohde Suomessa, sen haasteena nähdään ulkomaalaisten matkailijoiden houkutteleva alueelle. Mahdollisuutena nähdään taas alueen ympärivuotinen matkailu ja sen luomat mahdollisuudet uusille aktiviteeteille. (Suomen ympäristökeskus 2010, 21.)

Karhunkierros on 80 kilometriä pitkä ja sen vaeltaminen kestää noin 3 - 7 päivää riippuen vaeltajan kunnosta. Kyseinen reitti on Suomen suosituin vaellusreitti, ja se sopii kaikenlaisille retkeilijöille. Koko kierrosta ei tarvitse vaeltaa, vaan reitin voi jakaa myös pienempiin osiin. Paras aika vaellukselle on 1.6 - 15.10. (Luontoon 2014b.) Osan matkasta voi myös meloa. Koko reitin vaeltaminen vaatii retkeilijältä hyvää kuntoa, sillä matka sisältää huomattavia korkeuseroja. Reitti kulkee pääosin Oulangan kansallispuiston asuttamattomissa erämaissa. Reitti on merkitty selkeästi oransseilla maalimerkeillä sekä opasteviitoilla. Yöpymistä varten reitin varrelta löytyy useita asumattomia pikku tupia sekä laavuja. Oulangan kansallispuiston alueelta löytyy myös lyhempiä vaellusreittejä, joista osa on auki ympäri vuoden. (Ruka Kuusamo 2010a.)

Julma-Ölkky on suosittu nähtävyys Oulangan kansallispuistossa. Se on Suomen suurin kolmesta kanjonijärvestä. Järven pituus on noin 3 kilometriä ja kapeimmillaan se on 10 metriä leveä ja kesäisin siellä järjestetään veneretkiä. Järvi on syntynyt noin kaksi miljardia vuotta sitten, jolloin maapallon pinta muodostui. Julma-Ölkyn alueella voi päästä myös ihastelemaan noin 5000 vuotta vanhoja kalliomaalauksia. (Julma Ölkky Kuusamo 2014.)

Kitkajoki on Oulankajoen suurin sivujoki, ja se on tunnettu kalastuspaikoistaan sekä koskistaan. Se sijaitsee Posion ja Kuusamon kunnan alueella, Pohjois-Kuusamossa. (Retkellä Kuusamon joilla 2014). Kitkajoelta löytyy rauhaisia kalastuspaikkoja, mutta myös ruuhkaisia ja helpommin saavutettavia alueita löytyy. Tyypillisimmät kalat ovat taimen, hauki, siika ja ahven. Palvelut ovat hyvät suosittuun Karhunkierros-vaellusreitille ansiosta. Kitkajoki on erityisen kuuluisa taimenistaan, jotka tulevat lähistön järvistä sinne kutemaan. Päivän kalastusluvut maksavat 10–12 euroa päivässä. (Maalareiden Kalakerho 2010.)

3.3.1 Kuusamon alueen tyypillinen ilmasto

Kuusamo kuuluu Koillismaahan, joka on suurimmaksi osaksi ylänköseutua. Tämä tarkoittaa, että kyseinen alue on noin 200 metriä meren pinnan yläpuolella, tosin korkeimmat vaarat kohoavat noin 500 metriin. Alue kuuluu pohjoisboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen. Kuusamon ilmastolle tyypillisiä piirteitä ovat mannermaisuus, lämpötilojen suuret vaihtelut ja runsasluminen talvi. Maaston muodot vaikuttavat alueen ilmastoon paljon. Normaalisti ensilumi saadaan Kuusamoon lokakuun puolella välissä, Kuusamo onkin Suomen lumisinta seutua, ja pysyvä lumipeite alueelle saadaan yleensä lokakuun lopussa tai marraskuun alussa. Lumipeite on paksuimmillaan maaliskuussa, jolloin se yltää 65–80 cm paksuuteen. Lumi katoaa kokonaan toukokuun alussa, mutta Kuusamon vaaroilla se voi säilyä toukokuun puoleen väliin asti. Kuusamossa voi olla 180–200 lumista päivää ja lumisateita saattaa esiintyä jopa kesän alussa Vienanmereltä tulevien kylmien purkauksien takia. (Ilmasto-opas 2014g.)

Termiset vuodenaajat ovat alueella selkeät ja yleensä säännölliset. Kuusamon kesä on yleensä lyhyt ja se alkaa kesäkuun alussa ja kestää monesti jopa alle kolme kuukautta. Syksy alkaa elokuun puolella ja puoli vuotta kestävään talveen siirrytään tyypillisesti lokakuun aikana. Kuusamon lentoaseman säämittauksien mukaan vuonna 2013 Kuusamossa oli kolme hellepäivää ja nämä osuivat kesä- ja heinäkuulle. Kylmimmät kuukaudet olivat tammi-, helmi- ja maaliskuu, jolloin alimmat keskilämpötilat olivat 12 ja -17 asteen luokkaa. Lämpimintä oli kesä- ja heinäkuussa, jolloin keskilämpötilat pyörivät 16 ja 19 asteen seutuvilla. Kuusamon keskilämpötila on 0C. (Ilmasto-opas 2014g.)

3.3.2 Rukan laskettelukeskus

Rukan historia hiihtokohteena alkaa jo 1930-luvulta, jolloin ajatus murtomaahiihtoreitistä (Sallatunturi-Ruka-Kuusamon kirkonkylä) heräsi. Toinen maailmansota kuitenkin sotki suunnitelmat. Samoihin aikoihin Suomeen rantautui alun perin kanadalainen ”mutkamäenlasku”, joka oli tietynlaista tunturihiihtoa ja ensimmäiset mutkamäenlaskukisat järjestettiin vuonna 1934 Kauniaisissa. 1950-luvulla muutamat innokkaat hiihtäjät tamppasivat Rukan tuntureita ylös ja laskivat alas. Mäkeä oli joskus tappattava tuntikausia, jotta se saataisiin laskukuntoon. Vuonna 1954 alettiin raivata ensimmäistä rinnettä Rukalle, joka valmistuikin reilu vuoden päästä. Tällöin oli jo myös tarjolla pientä majoitusta. (Leikoski 2005, 11– 17.)

1960-luvulla alettiin Rukalla panostaa majoitukseen sekä uusiin hiihtohisseihin. Tämä oli välttämätöntä kasvavien laskettelijamäärien takia. Ensimmäinen hotelli Rukahovi avattiin vuonna 1963, ja se tarjosi silloin 12 huoneen majoituksen asiakkailleen. Hotellimajoituksen myötä kävijämäärät kasvoivat edelleen, ja uusia rinteitä alettiin suunnitella ja kunnostaa. Vuonna 1964 keväällä järjestettiin ensimmäiset Rukan talvikisat, joita oli tulossa seuraamaan myös silloinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen. (Leikoski 2005, 34–42.)

Keskuksen varsinainen kehityskausi vapaa-ajanviettokeskukseksi alkoi vuonna 1972, jolloin Juhani Aho osti vaikeuksissa olevan Rukatunturi Oy:n ja alkoi kehittää sitä. Rukan suurin kehityskausi tapahtui kahdenkymmenen vuoden sisällä (1980–2000), jolloin se laajeni ja sen palveluita kehitettiin ja monipuolistettiin aktiivisesti. Tänä aikana Ruka on kehittynyt kansainväliseksi, ympärivuotiseksi matkakohteeksi. Muita tärkeitä vuosia Rukan historiassa on vuosi 1988, jolloin Pyhä liittyi konserniin, 2005, jolloin Rukalla järjestettiin Freestylen MM-kisat, vuosi 2001, jolloin Rukalla järjestettiin ensimmäiset Nordic Opening -kisat sekä vuosi 2010, jolloin Rukalla valmistui uusi FIS-kisarinne sekä Ruka Village. (Leikoski 2005, 45–48; Ruka Nordic Opening 2014.)

Ruka on yksi Suomen suosituimmista hiihtokeskuksista ja se kilpailee Suomen suurimman laskettelukeskuksen tittelistä Levin kanssa hiihtohissilippujen myynnissä. (Suomen ympäristökeskus 2011, 15.) Ruka sijaitsee noin 30 kilometriä Kuusamon keskustasta pohjoiseen ja suurin osa Kuusamon vapaa-ajanrakentamisesta keskittyy Rukan alueelle. Laskettelukeskus Ruka tarjoaa noin 200 hiihtopäivää vuodessa ja 34 laskettelurinnettä niin aloittelijoille kuin kokeneemmillekin laskijoille. Pisin rinne on 1 300 metriä ja korkein huippu 492 metriä. Ruka tarjoaa laskattelun lisäksi myös paljon muita aktiviteetteja, kuten huskysafareita, poro-ohjelmaa, moottorikelkkailua, lumikenkäretkiä, jääkiipeilyä, linturetkiä, revontuliretkiä, maastohiihtoa, ratsastusta ja talvikalastusta. (Ruka Kuusamo 2014a; Suomen ympäristökeskus 2010, 17.)

Rukan kävelykylä on Pohjoismaissa ainutlaatuinen ja sen suunnittelu on aloitettu jo vuonna 1999. Ajatus lähti hiihtokeskuksiin erikoistuneen Ecosign Mountain Resort Planners Ltd:n ohjauksessa ja kylää sekä lämmitettyä parkkihallia kylän alle alettiin suunnitella ja rakentaa. Kylä valmistui vuoden 2010 loppupuolella, ja siellä on monenlaisia palveluita, kuten ravintoloita, kauppakeskus ja hotelleja. Koko alueella on myös ilmainen, langaton WLAN. (Ruka Kuusamo 2010a.)

Kuusamossa on 63 ohjelmapalveluyritystä, joten aktiviteetteja on runsaasti sekä Rukalla että koko Kuusamon alueella. Hiihtolatuja Rukalta löytyy 200 km ja koko Kuusamon alueelta 500 km. Kuusamon alueella on myös hyvinvointipalveluja, kuten kylpyläpalveluita ja elämysohjelmia. (Ruka Kuusamo 2014b.)

3.4 Kuusamo SWOT-analyysi

Kyseinen SWOT-analyysi ei perustu täysin omiin tutkimustuloksiini vaan se pohjautuu suurilta osin teoriaan.

SWOT-analyysi (Strengths, vahvuudet; Weaknesses, heikkoudet; Opportunities, mahdollisuudet; Threats, uhkat), on nelikenttäinen, strategisen suunnittelun metodi. Normaalisti sitä käytetään yrityksen toiminnan työkaluna suunnitellessa projekteja ja hankkeita. SWOT-analyysi on myös erinomainen väline määriteltäessä jonkin matkailukohteen kilpailullista asemaa. SWOT-analyysin avulla yritetään määrittää kohteen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat ja näin kehittää kohdetta ja sen tuotekehittelyä ja markkinointia parhaaseen mahdolliseen suuntaan sekä oikaista heikkouksia ja valmistautua mahdollisiin uhakuviin. (Cleverdon & Mac Nulty 2011, 70; Kolb 2006, 78; Moutinho 2011, 242.)

Kuvio 4. Kuusamon SWOT-analyysi ilmastonmuutokseen liittyen

<p style="text-align: center;"><u>STRENGTHS (VAHVUUDET)</u></p> <p>Sijainti Ilmastonmuutos ei ole vielä vaikuttanut suuremmin Kuusamon matkailuun sen maantieteellisen sijainnin ja korkeuden takia.</p> <p>Kiinnostava matkakohde Rauhallinen kohde, koskematon ja ainutlaatuinen luonto. Ei mas-sakohde</p> <p>Majoitus Monipuolinen majoituspalvelu</p> <p>Tasokkuus Tasokkaat luontopalvelut</p>	<p style="text-align: center;"><u>WEAKNESSES (HEIKKOUEDET)</u></p> <p>Heikko varautuminen ilmas-tonmuutokseen Vaikka osa yrityksistä on hyvin tietoisia ilmastonmuutoksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista tulevaisuudessa, läheskään kaikki eivät ota sitä tarpeeksi vakavasti</p> <p>Kesäaktiviteetit Vaikka monet Kuusamon alueen matkailualanyrityksistä järjestää toimintaa ympäri vuoden, keskit-tyvät useimmat kuitenkin enem-män talviaktiviteettien markkinoin-tiin</p> <p>Markkinointi Heikkoa, online palveluissa paran-tamisen varaa. Markkinoilla melko tuntematon kohde</p>
<p style="text-align: center;"><u>OPPORTUNITIES (MAH-DOLLISUUDE)</u></p> <p>Vaihtoehtoiset aktivitee-tit Lumitilanteen ollessa heikko, aktiviteettien kor-vaaminen toisilla. Esimer-kiksi moottorikelkkasafa-rien korvaaminen mönki-jäsafareilla.</p> <p>Kesäaktiviteetit □ Kesä-aktiviteettien parantami-nen ja parempi markki-nointi. Esimerkiksi vaellus- ja kalastusretket.</p> <p>Yhteistyö Enemmän yli rajojen. Esimerkiksi Venäjälle.</p>	<p style="text-align: center;"><u>THREATS (UHAT)</u></p> <p>Ilmastonmuutos Lumitilanne saattaa heiketä radikaalisti tulevaisuudessa, mikä vaarantaa monet talviaktiviteetit, jotka perustuvat lumeen ja arkti-suuteen</p> <p>Asiakastyytyväisyyden lasku Jos lumitilanne on epävakaa, kaikkia luvattuja aktiviteetteja ei ehkä pystytä toteuttamaan luvatul-la tavalla.</p> <p>Paikallisuuden ja aitouden katoaminen Muuttuu massakohteeksi.</p>

Kuusamolla on erittäin paljon mahdollisuuksia tulevaisuuden matkailun kannalta. Se on matkailukohteena ainutlaatuisen upean ja koskemattoman luontonsa sekä hyvän saavutettavuutensa vuoksi. Kuusamo tarjoaa asiakkailleen unohtumattomia elämyksiä luonnossa erilaisten aktiviteettien avulla.

Vaikka haastattelujen perusteella ilmastonmuutos ei vielä ole ratkaisevasti vaikuttanut alueen matkailuun, ihmisten olisi hyvä tiedostaa kyseinen ilmiö ja sen olemassa olo. Ilmastonlämpeneminen saattaa tulevaisuudessa vaikuttaa sää ja lumitilanteeseen entisestään ja olosuhteet Kuusamossa saattavat muuttua epävakaaaksi ja kaikkia luvattuja aktiviteetteja ei välttämättä pystytä tarjoamaan asiakkaille. Lumi ja arktiset olosuhteet ovat Kuusamon alueelle tärkeitä sillä suurin osa matkailijoille järjestettävistä aktiviteeteista talvikautena perustuvat juuri näihin kahteen ominaisuuteen.

Huomiota tulisi kiinnittää koko ajan tapahtuvaan ilmastonmuutokseen, mutta myös kesäaktiviteettien tärkeyteen. Kuusamolla, niin kuin monella muullakin talvikauteen panostavilla kohteilla, ei ole otettu tarpeeksi huomioon kesä- ja välikausiaktiviteettien tärkeyteen. Uusia aktiviteetteja tulisi suunnitella ja niiden markkinointia kehittää. Kesäaktiviteettien tärkeys korostuu entisestään, jos lumitilanne muuttuu hyvin epävakaaaksi tulevaisuudessa.

Yksi Kuusamon haasteista on sen säilyttäminen ainutlaatuisena ja rauhallisena luontokohteena. Alueen valtti matkailussa on nimenomaan rauhallisuus, upea ja koskematon luonto sekä uniikkisuus. Jos aluetta markkinoidaan enemmän ja sen matkailu kasvaa, täytyy olla varovainen, ettei alueen uniikkisuus ja rauhallisuus mene pilalle liian turismin johdosta. Monet maailman kohteista on pilattu liialla turismilla ja näin ne menettävät ainutlaatuisuutensa ja ison osan vetovoimaansa. Kuusamolla on kuitenkin paljon mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Ilmastonmuutos ei ole vielä vaikuttanut suuresti alueen matkailuun, joten monet matkailupalvelujentarjoajista eivät ole vielä turhan huolissaan ja matkailussa ei ole huomattu suuria muutoksia. Yksi mahdollisuus on myös, että ilmastonlämpenemisen myötä Kuusamoon saadaan entistä enemmän matkailijoita tiettyjen alueiden käydessä liian kuumiksi.

4 Tutkimus ja tutkimuksen kulku

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan ilmiötä tai asiaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös ominaista, että aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja tiedonkeruu välineinä suositaan ihmisiä. Tutkijan ei ole myöskään tarkoitus päättää, mikä on tärkeää vaan saada selville uusia asioita tutkimuksen kohteesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei siis ole kyse teorian tai hypoteesin testaamisesta. Satunnaisotantaa ei laadullisessa tutkimuksessa käytetä, vaan kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tiedonkeruuvälineinä käytetään yleensä teemahaastatteluja, ryhmähaastatteluja, havainnointia ja erilaisia lomakkeita ja testejä. Joustavuus on myös oleellista kvalitatiivisessa tutkimuksessa; suunnitelmia muutetaan olosuhteiden niin vaatiessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164; Silverman 2013, 6-14.) Päädyin käyttämään kvalitatiivista tutkimusmenetelmää sillä halusin tarkastella ilmastonmuutosta ilmiönä mahdollisimman syvällisesti ja laajasti.

Käsiteltävä tutkimusongelma on, että kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa matkailuun nyt ja tulevaisuudessa. Keskityn Kuusamon alueeseen ja kerään aineiston tutkimukseen matkailualan yrittäjien näkökulmasta haastatteleamalla paikallisia yrittäjiä. Selvitän, kuinka ilmastonmuutos on muuttanut ja tulee muuttamaan matkailua. Selvitän, onko muutoksia jo huomattu ja miten ne ovat heijastuneet Kuusamon matkailuun sekä matkailualan yrittäjien toimintaan. Yhtenä pääongelmana on myös selvittää, miten ilmastonmuutosta seuraavin ongelmiin tullaan reagoimaan tulevaisuudessa ja onko mahdollisia ratkaisuja jo mietitty. Selvitän myös, kokevatko Kuusamon alueen yrittäjät ilmastonmuutoksen ja sen myötä ilmastonlämpenemisen tulevaisuuden uhkana.

Aion käyttää tutkimuksessani asiantuntijahaastatteluja. Koska teen täyttä työviikkoa koko ajanjakson, milloin suoritan tutkimusta, ei minun ole mahdollista päästä haastattelemaan kuusamolaisia ohjelmapalveluyrittäjiä paikan päälle. Siksi lähetän heille 12 haastattelukysymystä sisältävän sähköpostin, johon he voivat halutessaan vastata. Olen lähettänyt sähköpostia 25 ohjelma- tai matkailupalveluyritykselle Kuusamon alueella, jotka olen löytänyt googlettamalla internetistä. Lisäksi tarkoituksena on suorittaa kolme haastattelua puhelimitse. Pyrin saamaan asiantuntija haastattelut WWF:ltä, Aurinkomatkoilta ja Finnmatkoilta. Ajattelin, että Suomen tunnetuimmat matkanjärjestäjät voisivat kertoa oman näkemyksensä ilmastonmuutokseen ja jakaa

kokemuksiaan siitä. Aurinkomatkat ja Finnmatkat järjestävät matkoja ympäri maailmaa, joten heidän haastatteluidensa pohjalta olisi ilmastonmuutoksesta ja matkailusta voinut muodostaa suuremman kuvan. WWF:n haastattelu olisi koskenut ilmastonmuutosta yleisesti ja olisin tämän haastattelun avulla vahvistanut teoria osuutta.

En kuitenkaan saanut tutkimukseeni niin paljon haastatteluja kuin olisin toivonut, mikä tietenkin vaikuttaa jonkin verran tutkimuksen luotettavuuteen. Kuitenkin ne haastattelut, jotka sain, ovat asiantuntijoilta, joilla on pitkä kokemus alalla. Tein kokonaisuudessaan kolme haastattelua, jotka kaikki tehtiin sähköpostin välityksellä sillä yhteistä aikaa haastatteluihin kasvotusten tai puhelimitse ei löytynyt. Yksi haastatteluista on asiantuntijahaastattelu (A1) ja kaksi muuta haastattelua olivat Kuusamon alueen matkailualan yrityshaastatteluja (B1 ja B2). Suunnittelin yrityksille ja asiantuntijalle haastattelukysymykset ja lähetin ne sähköpostin välityksellä. (Liitteet 1+2) Haastattelukysymyksissä käytiin läpi lyhyesti yrityksen toimintaa, jonka jälkeen siirryttiin itse ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin. Haastattelukysymyksillä oli tarkoitus selvittää yrittäjien näkökulmaa ja asenteita ilmastonmuutokseen. Lisäksi kysymyksille haluttiin konkreettisesti selvittää, onko ilmastonmuutoksen vaikutuksia Kuusamon alueella jo havaittavissa.

Asiantuntijan (A1) omaa vahvan historian ilmastonmuutoksen parissa ja hän on työskennellyt muun muassa neuvonantajana kestäväen kehityksen parissa, ympäristösuunnittelun ja – konsultoinnin tehtävissä ja ympäristöohjelman johtajana. Molemmat haastatelluista yrityksistä (B1 ja B2) sijaitsevat Kuusamon alueella ja järjestävät asiakkailleen erilaisia aktiviteetteja ympäri vuoden, joista suurin osa perustuu luontoon. Talvikautena yritykset tarjoavat muun muassa jääkiipeilyä, koiravaljakkoajeluita, ja lumikenkäilyä kun taas kesä kautena tarjontaan kuuluu patikointia, koskenlaskentaa ja melontaa.

4.1 Aineiston analysointi

Haastatteluista saamani aineistot perustuvat teemahaastatteluihin, jotka lähetin yhdelle asiantuntijalle (A1) ja kahdelle yritykselle (B1 ja B2) sähköpostin välityksellä. Teemahaastattelussa tutkija haluaa käydä keskustelua haastateltavien kanssa ja saada haastateltavilta aineistoa, jotka pohjautuvat heidän omiin kokemuksiinsa ja mielipiteisiinsä. Tutkija on etukäteen luonut kysymykset siten, että vaikka haastateltava vastaisi mitä, tukee haastattelu silti alkuperäistä tutkimusongelmaa. Teemahaastatteluissa haastateltavia on yleensä

vähän ja siksi on erityisen tärkeitä kiinnittää paljon huomiota haastateltavien valintaan. (Virsta 2015.)

Aineiston analyysissä keskityn pelkästään itse haastatteluihin ja niistä saamiini tuloksiin. Teemoittelen aineiston neljään eri osaan, vastaamaan tutkimuskysymyksiäni:

1. Miten ilmastonmuutos vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan Kuusamon alueen matkailuun?
2. Ottavatko matkailualan yrittäjät ilmastonmuutoksen todellisenä uhkana jo nyt, entä tulevaisuudessa?
3. Huolestuttaako lumitilanne Kuusamon alueen matkailualan yrittäjiä ja mitä tulee tapahtumaan, jos riittävä lumimäärä ei voi taata joka vuosi?
4. Onko mahdollista kääntää ilmastonmuutosta voitoksi?

4.2 Yhteenveto yrityshaastatteluista

Yritykset (B1 ja B2) järjestävät pitkälti samantyyllisiä aktiviteetteja, joissa luonto on pääosassa. Aktiviteetteihin kuuluu kesäisin muun muassa koskenlaskua, melontaa, kalastusretkiä, patikointeja, mönkijäsafareita, saunomista ja seikkailuratoja. Talviaktiviteetteihin kuuluu moottorikelkkailua, husky- ja poroajelua, jäärata-ajoa, lumikenkäilyä, illanviettoja omissa metsäravintoloissa, saunatouria, pilkkimistä, umpihanki-hiihto, lumirakennus ja jääkiipeily.

B1:n avainasiakkaat tulevat talvella Brittein saarilta ja Keski-Euroopasta matkanjärjestäjien kautta. Kesäkautena asiakkaita tulee enemmän Suomen sisältä kuin ulkomailta ja pääpaino on pienissä yrityksissä. Yritys haluaisi laajentaa kesäkauden asiakaskuntaansa enemmän Keski-Eurooppaan ja kansainvälisiin matkanjärjestäjiin. B2:n avainasiakkaita ovat yritysmatkailijat sekä incentive-ryhmät. Yritys on myös huomannut muutoksia asiakkaiden määrissä viimeisten vuosien aikana. Incentive ja yritysmatkailu on vähentynyt. B1 yrityksessä ei ole huomattu suuria muutoksia talvi-aikoina, mutta kesäkauden matkailussa on havaittu pientä hiipumista.

Muutoksiakin on jo havaittu muun muassa tiettyjen asiakasryhmien nousuna, internetin käytön lisääntymisenä matkojen ostossa sekä Lontoon charter asiakkaiden määrän kasvuna. Päätrendeinä ovat olleet puhdas luonto, Suomen alkuperäinen kulttuuri, puhdas ruoka sekä Suomen luonnon ominaispiirteet. Kummallakin yrityksellä on toimintaa ympäri vuoden, mutta B2:lla se painottuu enemmän talvikauteen. B1 yritykselle kummatkin sesongeista ovat yhtä tärkeitä ja he nostivat esille myös

kevään sun and silence ja syksyn blue light time, jotka ovat uusia, nousevia välise-sonkeja. Ilmastonmuutos on aiheena tuttu kummallekin yrityksistä, sillä ilmiö on jatkuvasti esillä mediassa. Epävarma säätilanne luo epävarmuutta ja osa asiakkais- ta saattaa tämän takia peruuttaa matkojaan. Ilmastonmuutos näkyy talvikauden ly- hentymisenä ja säiden vaihteluina, kausien alun ja lopun ennustamisen vaikeutumi- sena. B1 yritys on ensimmäinen matkailualan yrittäjä Euroopassa, joka on saanut Vestas-award-palkinnon kestävästä kehityksestä. Luonnonsuojelu ja kestävä kehitys toimivat ohjenuorana heidän toiminnassaan. Yritys muun muassa käyttää kosken- laskussa sähkömoottoreita tavallisten 2-tahtimoottoreiden sijaan.

Ilmaston lämpeneminen on uhka Kuusamon alueen matkailulle. Talvella matkailu ja siihen liittyvät tuotteet perustuvat pitkälle arktisuuteen, lumeen ja jäähän. Mikäli tätä ei saavuteta, asiakastytyvyisyys kärsii ja ääri tapauksessa tuotteita ei pystytä jär- jestämään ennalta luvulla tavalla. Kumpikin yritys on jo huomannut muutoksia, jotka ovat aiheutuneet ilmastonmuutoksesta. Pakkaskaudet ovat lyhentyneet ja lu- mentulo on vaikeammin ennustettavissa. Talvi 2014 oli poikkeuksellisen leuto Koil- lismaalla. Etenkin joulukuussa ja helmikuussa oli useita päiviä, jolloin alueella oli plusasteita ja satoi jopa vettä. Ilmastonmuutos ei ole vielä suuremmin vaikuttanut yritysten toimintaan, muuta kuin ennaltaehkäisyosalta.

Jos lumitilanne alkaa olla erittäin heikko, se luonnollisesti vaikuttaa talvikauden tuot- teiden ja palveluiden myyntiin. Ilmastonmuutos voi toisaalta aiheuttaa myös enem- män kysyntää pohjoisille kohteille, eteläisimpien kohteiden käydessä liian kuumaksi. Jos lumitilanne heikkenisi huomattavasti, ovat yritykset varautuneet tähän järjeste- mällä vaihtoehtoista toimintaa, kuten moottokelkkasafarien korvaaminen mönki- jäsafareilla ja lasketteluun korvaaminen patikoinnilla. Kaikki aktiviteetit eivät suinkaan tapahdu ulkona vaan esimerkiksi B2:lla on paljon eräleirejä sekä toimintaa sisätiloissa. B1 yritys taas pyrkii lisäämään wildlifetuotteita tuotevalikoimassaan, kuten karhu- ja hirvisafareita ja lintujen bongauksia sekä kalastusta. B2 on myös huomannut muu- toksia talvikauden alituksessa. Talvikausi oli ennen lokakuun puolesta välistä tou- kokuun puoleen väliin ja nykyään joulukuusta huhtikuun loppuun.

4.3 Yhteenveto asiantuntijahaastattelusta

Haastateltavan mukaan ilmastonmuutos on aikamme vakavin ongelma ihmiskunnal- le luonnonvarojen riittävyyden ohella. Hänen mukaansa ihmiset ovat huolestuneem- pia kuin päättäjät, jotka eivät ota ilmastonmuutosta kyllin vakavasti. Vain 5 % suo- malaisista ei usko ilmastonmuutokseen, joten suurin osa suomalaisista pitää ilmas-

tonmuutosta uhkana. Ihmisillä ei kuitenkaan ole riittävästi keinoja ja mahdollisuuksia siihen vaikuttaa.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat jo nähtävissä ja maiden tulisikin rakentaa edellytyksiä yhteisten ja sitovien maailmanlaajuisten päätösten ja sopimusten aikaansaamiseksi ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Maiden tulisi määrätietoisesti asteittain luopua fossiilisesta energiasta. Suomen taas tulisi rohkeasti osoittaa omilla poliittisilla päätöksillä ja käytännönläheisillä ratkaisuilla sitoutumista ja edelläkävijyyttä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Suomen ratkaisut ja esimerkit voivat kannustaa muita maita toimintaan.

Ilmastonmuutos on vielä pysäytettävissä, mutta haastateltava ei usko, että enää on mahdollisuuksia pysäyttää sitä suunniteltuun 2 asteeseen. Pahimmat päästölähteet ovat energiantuotanto, erityisesti fossiilisten polttoaineiden käyttö. Kaikista vakavimmat ilmastonmuutoksesta aiheutuvat uhkat ovat biodiversiteetin heikkeneminen sekä ruokatuotannon heikkeneminen. Kaikista herkimmät alueet ilmastonmuutoksen vaikutuksille ovat ensi tilassa arktiset alueet.

Haastateltava näkee maapallon tulevaisuuden synkkänä, ellei ilmastonmuutosta pystytä estämään. Tässä tapauksessa 50–100 vuoden kuluessa maapallon lämpötila olisi noussut 6–8 astetta aiheuttaen pakolaisuutta, rauhattomuutta, kasvavaa epätasa-arvoisuutta sekä monien alueiden muuttumista elinkelvottomiksi. Haastateltava näkee myös ekologisen matkailun nousevana ja tärkeänä osana tulevaisuutta.

4.4 Tutkimusongelmat

Ensimmäinen tutkimusongelmani oli tutkia, miten ilmastonmuutos vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan Kuusamon alueen matkailuun. Pohjaten saamiini haastatteluihin ja eri lähteistä kokoamaani aineistoon ilmastonmuutoksella ei vielä ole suuria vaikutuksia Kuusamon seudun alueella eikä se ole suuresti vielä vaikuttanut matkailuun. Kumpikin haastateltavista yrityksistä (B1 ja B2) ovat kuitenkin jo havainneet pieniä muutoksia, kuten vuoden 2014 leuto talvi, jolloin joulukuussa ja helmikuussa oli useita päiviä jolloin alueilla satoi vettä. Myös pakkaskauden lyhentyminen ja lumentulon vaikeampi ennustettavuus nousivat esiin. Myös talvikauden aloituksessa on huomattu selkeitä muutoksia. Talvikausi oli ennen lokakuun puolesta välistä toukokuun puoleen väliin ja nykyään joulukuusta huhtikuun loppuun. Kuusamon alueen yrityksistä osa on jo alkanut suunnittelemaan ennaltaehkäisytoimia ilmastonmuutoksen varalta.

A1 mainitsi, että kaikista herkimmät alueet ilmastonmuutoksen vaikutuksille ovat arktiset alueet. Kuusamo ei täten laskettaisi arktiseksi alueeksi. Suomessa yleisin arktisen alueen määritelmä on alue, joka on napapiirin pohjoispuolella. (Arktinen keskus 2015.) Vaikkei Kuusamo yleisen määritelmän mukaan kuulukaan arktiseen alueeseen, sen vetovoima perustuu kuitenkin vahvasti luontoon ja lumisiin olosuhteisiin. Esimerkiksi suosittu Rukan hiihtokeskus joutuisi lopettamaan toimintansa, jos lunta ei olisi ja tämä merkitsisi huomattavia tappioita kaupungille.

Toinen tutkimusongelma oli selvittää, että ottavatko matkailualan yrittäjät ilmastonmuutoksen todellisena uhkana jo nyt ja miten tulevaisuudessa tullaan suhtautumaan ilmastonmuutokseen. Monet matkailualanyrittäjistä Suomessa tiedostavat ilmastonmuutoksen vahvasti pääosin sen ajankohtaisuuden sosiaalisen median ansiosta. Monien on kuitenkin hankala ottaa kyseistä asiaa tarpeeksi vakavasti tai ryhtyä enakoiviin toimenpiteisiin, koska suurempia vaikutuksia Kuusamon alueella ei vielä ole nähtävissä. Ilmastonmuutos siis tiedostetaan, mutta sitä ei pidetä tällä hetkellä suurena uhkana Kuusamon alueen matkailulle. Kuitenkin osa yrityksistä on jo alkanut varautumaan muutokseen ja pyrkivät toiminnallaan hidastamaan sitä.

Kuten asiantuntijahaastattelusta (A1) käy ilmi, ilmastonmuutokseen uskoo suurin osa suomalaisista ja vain 5% suomen kansalaisista ei pidä ilmastonmuutosta uhkana. A1 mukaan päättäjät ovat niitä, jotka eivät usko ilmastonmuutoksen vaarallisuuden kylliksi. Tämä on tietenkin hankalaa, sillä päättäjien tekemät päätökset koskevat kaikkia suomalaisia ja tavallisten ihmisten on hyvin vaikea vaikuttaa ilmastonmuutokseen muilla kuin pienillä teoilla.

Kolmas tutkimusongelma keskittyi lumitilanteeseen ja siihen, mitä tulee tapahtumaan, jos lumen riittävää määrää ei voida enää taata matkailijoille. Jos lumitilanne alkaa olla erittäin heikko, se vaikuttaa suuresti talvikauteen sillä suurin osa talvikautena tapahtuvista aktiviteeteista perustuvat arktisuuteen ja sen luomiin olosuhteisiin, kuten lumeen ja jäähän. Tämä tietenkin vaikuttaa suoranaisesti tiettyjen tuotteiden ja palveluiden myyntiin ja tarjontaan. Osa yrityksistä on jo varustautunut mahdolliseen lumitilanteen heikkenemiseen kehittämällä vaihtoehtoisia ohjelmia, kuten moottorikelkkasafarien korvaaminen mönkijäsafareilla ja lasketteluun korvaaminen patikoinnilla. Myös aktiviteettien siirtäminen sisätiloihin on yksi ratkaisu ja B2 yritys järjestääkin jo osan eräleireistään ja toiminnastaan sisätiloissa. B1 yritys taas pyrkii lisäämään wildlife tuotteita, joihin ei tarvita esimerkiksi lunta tai jäätä, valikoimassaan. Näitä ovat esimerkiksi kalastus, lintujen bongaus ja karhu- ja hirvisafarit. B1 yritys on

myös alkanut panostamaan välikausiin, kevääseen ja syksyyn ja niistä yritetään tehdä uutta trendiä. Myös muutaman viime vuonna erityisesti esiin noussut ekologinen matkailu on noussut vahvemmin esiin ja B1 yritys onkin ensimmäinen matkailualan yrittäjä Euroopassa, joka on saanut Vestas-award-palkinnon kestävästä kehityksestä.

Neljäs tutkimusongelma oli tutkia voiko ilmastonmuutosta kääntää voitoksi. Tähän kysymykseen oli ehkä kaikista vaikeinta saada vastausta, sillä tulevaisuutta ja sitä miten ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan Kuusamoon, on vielä vaikea ennustaa. Esille haastatteluista nousi kuitenkin mahdollinen pohjoisten alueiden kysynnän nousu eteläisten alueiden muuttuessa tukalan kuumiksi. Lumitilanteen epävarmuus ja mahdollinen heikkeneminen saattavat nostaa esille uusia markkinamahdollisuuksia yrittäjille. Esimerkkinä ovat sisätila-aktiviteetit sekä eläinsafarit, kuten hirvi- ja karhusafarit.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta on tärkeää arvioida koko tutkimusprosessin ajan. Laadullisessa tutkimuksessa olennaista on pohtia tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin ja käsittelyn luotettavuutta. Kaksi tärkeää kriteeriä reliabiliteetista puhuttaessa ovat analyysin arvioitavuus ja uskottavuus. Arvioitavuus tarkoittaa sitä, että lukija pystyy seuraamaan tutkimuksen päätelmiä ja kritisoimaan niitä. Uskottavuudella taas tarkoitetaan sitä, että esitettyihin tulkintoihin ja päätelmiin on ollut mahdollista päätyä. Tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä on pystyttävä tutkimaan tutkimusongelmaa ja tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Yleistettävyyden ja siirrettävyyden ovat eräitä kvalitatiiviseen tutkimukseen liittyviä näkökulmia. Tällä tarkoitetaan, että ovatko saadut tutkimustulokset siirrettävissä tai yleistettävissä muihin tilanteisiin tai kohteisiin. On tärkeää ettei lopputulos liity vain siihen, että haastateltavat on valittu tietyllä tavalla. (Silverman 2013, 286; Koppa 2014; metodix 2014.)

Tutkimuksen aineiston validiteetti on vahva. Ilmastonmuutoksesta löytyy laajasti uusia tutkimuksia ja aineistoja, joita on pystytty hyödyntämään tässä tutkimuksessa. Tämän on mahdollistanut se, että ilmastonmuutos on todella ajankohtainen aihe ja erilaista materiaalia siitä löytyy runsaasti niin kirjojen kuin sosiaalisen mediankin muodoissa. Aineistoa siis löytyy runsaasti ja se on todella ajankohtaista sillä ilmastonmuutosta tutkitaan jatkuvasti ja uusimpia tutkimustuloksia tuodaan esiin internetissä. Lähteideni määrä on suuri ja uusimpien lähteiden takia luotettava. Olen ke-

rännnyt ilmastonmuutoksesta tietoa maailmanlaajuisesti, mutta keskittynyt erityisesti Suomeen.

Kuitenkin itse tutkimukseni luotettavuus ei ole niin vahva kuin toivoin vähäisten haastatteluiden takia. Lähetin muistutusviestejä, mutta montakaan vastausta en saanut. Moni myös vastasi, että heillä ei tällä hetkellä ole resursseja tai aikaa osallistua tutkimukseeni. Itse yleisesti ilmastonmuutosasiantuntijahaastatteluissa olin liian myöhään liikkeellä ja monet haastateltavista olivat kesälomilla tai todella kiireisiä. Lisäksi haastattelut toteutettiin sähköpostilla, joten niistä ei saatu niin paljon irti kuin olisi ollut mahdollista saada. Kuitenkin kahden yrityksen (B1 ja B2) haastattelut eivät olleet ristiriidassa keskenään ja ne tukivat tutkimukseeni keräämääni aineistoa. Myös asiantuntijahaastattelu (A1) tuki tutkimustani. Tutkimuksen tuloksia pystyy myös yleistämään. Ilmastonmuutos vaikuttaa sää olosuhteisiin ympäri maailman. Vaikutuksien voimakkuus riippuu täysin alueesta. Tutkimus on myös helposti toistettavissa, mikä on eräs tutkimuksen uskottavuuden kriteereistä. (Silverman 2013, 298-300; metodix 2014.)

Haastattelujen saaminen oli yllättävän vaikeaa, vaikka olinkin siihen osannut aiempien kokemusten perusteella jo varautua. Haastavuutta lisäsi myös se, että työskentelin itse täysipäiväisesti 5–6 päivää viikossa ja en saa pitää puhelinta mukana töissä. Tämän takia suunnittelinkin jo alun perin toteuttavani haastattelut sähköpostin välityksellä teemahaastattelun muodossa. Laadin aluksi haastattelukysymykset, jotka lähetin sähköpostin välityksellä kuusamolaisille matkailualan yrittäjille. Tein samanlaiset haastattelukysymykset Kuusamon yrittäjille sekä aivan omat haastattelukysymykset asiantuntijahaastatteluja varten. Kummatkin haastattelukysymykset löytyvät työni lopusta liitteenä.

Kaiken kaikkiaan lähetin sähköpostia 25 yritykselle ja muutamalle yksityiselle henkilölle. Yritykset löysin yritysrekisteristä internetistä. Alun perin suunnitelmissa oli yrittäjien lisäksi haastatella ilmastonmuutoksenasiantuntijaa WWF:ltä sekä Aurinkomatkoilta. Valitettavasti Aurinkomatkoilla ei ollut tällä hetkellä resursseja osallistua haastatteluun ja WWF:n yhteyshenkilön kanssa sopivaa ajankohtaa ei vain löytynyt kiireiden takia. Sain kuitenkin kasaan kaksi yrityshaastattelua sekä yhden asiantuntijahaastattelun.

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimusongelmana oli selvittää ilmastonmuutoksen vaikutusta Kuusamon alueen matkailuun ja yrittäjien näkökulmaa; mitä tapahtuu, jos lumitilanne heikkenee radikaalisti ja voiko ilmastonmuutosta kääntää jotenkin voitoksi. Tarkoitukseni oli keskittyä Kuusamon alueen matkailupalvelun tuottajiin ja heidän näkemyksiinsä ilmastonmuutoksesta. En kuitenkaan saanut niin paljon haastatteluja, mitä olisin toivonut, mutta sain kuitenkin yhden asiantuntija haastattelun (A1) sekä kaksi yrityshaastattelua (B1 ja B2).

Perustan johtopäätökseni näiden kolmen haastattelun pohjalle sekä muihin ilmastonmuutoksesta tehtyihin tutkimuksiin sekä teoriaan. Kaiken keräämäni tiedon ja haastattelujen pohjalta voi sanoa, että Kuusamon alueen yrittäjät ovat hyvin tietoisia ilmastonmuutoksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista heidän yritystoimintaansa. Kuitenkin Suomessa ilmastonmuutoksen vaikutukset eivät vielä ole selkeästi nähtävissä ja ne eivät ole vielä radikaalisti vaikuttaneet matkailualanyritysten toimintaan. Kaikki ovat kuitenkin asiasta tietoisia, mutta se onko toimiin jo ryhdytty, vaihtelee suuresti yritysten välillä.

Talvikausi on edelleen monelle kuusamolaiselle yrittäjälle tärkeämpi kausi, mutta haastattelemani kaksi matkailualan yritystä yrittävät panostaa myös kesäkauteen erityisesti nykyisen epävarman lumitilanteen takia. (Saukkonen 2008) väittääkin, että lämpötila jatkaa edelleen nousua, mikä tulee aiheuttamaan sateiden lisääntymistä talvella, lumipeitteen vähenemistä etenkin Etelä-Suomessa ja rankkasateiden voimistumista koko maassa. Viimeisempien vuosien päätrendeinä Kuusamon alueen matkailussa ovat olleet puhdas luonto, Suomen alkuperäinen kulttuuri, puhdas ruoka sekä Suomen luonnon ominaispiirteet. Monet Kuusamon matkailualanyrityksistä eivät vielä ole huomanneet minkäänlaisia ilmastonmuutoksesta johtuvia vaikutuksia, mutta kyseinen ilmiö on kuitenkin yrityksille tuttu muun muassa mediasta ja se luo jo epävarmuutta vaikka selkeitä muutoksia ei ole asiakasmäärissä vielä havaittu. Osa asiakkaista saattaa peruuttaa matkansa sään epävarmuuden vuoksi. Sään suuri vaihtelu ja sen vaikea ennustettavuus aikaisempaan verrattuna nousi tutkimuksessa vahvasti esille. Lumivarmuus tiettyinä kuukausina ei ole enää taattua ja talvikausi alkaa myöhemmin kuin ennen. Toisin sanoen kausien alkua ja loppua on hankala ennustaa.

Yrittäjien mukaan ilmastonmuutos on uhka Kuusamon alueen matkailulle sillä talvikaudella erilaiset aktiviteetit perustuvat vahvasti arktisuuteen ja siihen liittyvään jää-

hän ja lumeen. Mikäli ilma on liian lämmin aktiviteettien järjestämiseen luvattulla tavalla, asiakastyytyväisyys kärsii. Yritykset ovat jo huomanneet muutoksia, jotka ovat aiheutuneet ilmastomuutoksesta. Esimerkiksi pakkaskaudet ovat lyhentyneet ja lumentulo on vaikeammin ennustettavissa. Lumitilanne onkin yksi eniten huolestuttavia tekijöitä. Talvi 2014 oli poikkeuksellisen leuto Koillismaalla. Etenkin joulukuussa ja helmikuussa oli paljon päiviä, jolloin alueella oli plus asteita ja satoi jopa vettä. Ilmastomuutos ei ole vielä suuremmin vaikuttanut yritysten toimintaan, muuta kuin ennaltaehkäisyn osalta.

Haastattelemani asiantuntijan mukaan, monet yhtä mieltä siitä, että ilmastomuutos on eräs aikamme vakavimmista ongelmista. Kuitenkin päättäjät eivät ole ilmiöstä yhtä huolissaan kuin ihmiset, joilla ei kuitenkaan ole valtuuksia tai resursseja vaikuttaa tarpeeksi asiaan. Maiden tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä suunnitellakseen maailmanlaajuisia ja sitovia päätöksiä koskien ilmastomuutosta. Yksi tärkeimmistä asioista olisi vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä, jotka ovat pahin päästölähde.

Ilmastomuutos saattaa olla vielä pysäytettävissä, mutta nykyisiin 2 asteen tavoitteisiin tuskin enää päästään. Jos ilmastomuutosta ei pysäytetä tai sitä ei edes saada hidastettua, tulevaisuus pitkällä aikavälillä näyttää huonolta. Kyseisessä visiossa maapallon lämpötila nousisi seuraavan 50–100 vuoden aikana 6–8 astetta. Tämä taas aiheuttaisi tiettyjen alueiden muuttumista elinkelvottomiksi, epätas-arvoisuuden lisääntymistä, pakolaisuutta ja rauhattomuutta. Kaikista suurimmat ilmastomuutoksen aiheuttamat uhat ovat ruokatuotannon sekä biodiversiteetin heikkeneminen. Kaikista herkimät alueet ilmastomuutokselle ovat arktiset alueet.

Ilmastomuutoksen tullessa yhä enemmän ihmisten tietoisuuteen muun muassa median välityksellä, matkailijat ovat alkaneet kiinnittää entistä enemmän huomiota matkustamisen ympäristöystävällisyyteen. Ekologinen matkailu kasvattaa suosiotaan ja se onkin yksi matkailualan trendejä.

Koska ilmastomuutos on ilmiö, joka koskettaa ihmisiä ja luontoa maailmanlaajuisesti, on se hyvin ajankohtainen ja vakava aihe. Tätä tutkimusta olisi helppo jatkaa tekemällä enemmän matkailualan yrityshaastatteluja ympäri Suomea, erityisesti pohjoisimmassa osassa Suomea, sillä siellä ilmastomuutos, tulee vaikuttamaan radikaaleimmin matkailuun. Pohjois-Suomen talvimatkailu perustuu lumeen ja arktisiin olosuhteisiin, jotka takaavat suosittujen aktiviteettien, kuten lumikelkkailun ja husky-safareiden onnistumisen. Ilman lunta tai epävakaan lumitilanteen takia näitä aktiviteetteja ei välttämättä pystytä toteuttamaan. Mielenkiintoista olisi myös toteut-

taa vastaava tutkimus esimerkiksi Ruotsissa ja haastatella ruotsalaisia matkailualan yrittäjiä ja heidän kokemuksiaan ilmastonmuutoksista.

Tutkimusta voisi myös laajentaa siihen, miten matkailualan yritykset, jotka ovat riippuvaisia lumesta ja arktisista oloista, voivat sopeutua ilmastonmuutokseen. Suomessa ei ole vielä ollut akuuttia hätää, mutta esimerkiksi ympäri Alppeja, erityisesti Itävallassa ilmaston lämpenemisen vaikutukset ovat helposti nähtävissä. Osa jäätiköistä on sulanut ja laskettelukaudet ovat muuttuneet huonon lumitilanteen takia. Joskus lunta joudutaan tuomaan helikoptereilla paikalle ja rinteitä suojataan pres-suilla, ettei auringon lämpö sulata niitä. Alppimatkailun yrittäjät tietävät paljon keinoja järjestää vaihtoehtoista toimintaa. Olisi mielenkiintoista tutkia, voiko näitä vaihtoehtoisia keinoja soveltaa Kuusamon alueelle siinä tapauksessa, jos lunta ei vaikka joku vuosi saada ollenkaan.

Lähteet

Arktinen keskus 2015. Tiedeviestintä. Arktinen alue. Luettavissa: <http://www.arcticcentre.org/Suomeksi/TIEDEVIESTINTA/Arktinen-alue>. Luettu: 11.01.2015.

Boniface & Cooper 2005. Worldwide Destinations Casebook. Taylor & Francis Group. USA.

Cleverdon & Mac Nulty 2011. Handbook on Tourism Product Development. TDI, ETC & UNWTO. Madrid, Spain.

Climate Change and Tourism 2008. UNWTO. Madrid, Spain.

CO2-raportti 2014. Ilmastonmuutos. Luettavissa: <http://www.co2-raportti.fi/?page=ilmastonmuutos>. Luettu: 3.4.2014.

Climate leaders 2014. Preventing climate change. Luettavissa: <http://www.climate-leaders.org/climate-change-resources/climatechange/preventing-climate-change>. Luettu: 20.5.2014.

Energiatoteellisuus 2014. Energia ja ympäristö. Ilmastonmuutos. Luettavissa: <http://energia.fi/energia-ja-ymparisto/ilmastonmuutos/ilmastonmuutokseen-liittyvaasanastoa>. Luettu: 20.5.2014.

Department of energy 2014. Science-innovation. Energy-sources. Fossil. Luettavissa: <http://energy.gov/science-innovation/energy-sources/fossil>. Luettu: 25.4.2014.

EPA 2014. Climate change. What you can do. Luettavissa: <http://www.epa.gov/climatechange/wycd/home.html>. Luettu: 20.5.2014.

Europa 2014. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Ympäristö. Ilmastonmuutoksen torjunta. Luettavissa: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/index_fi.htm. Luettu: 20.5.2013.

Flannery.2006. Ilmastonmuuttajat. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Hall & Saarinen 2010. Tourism and change in Polar regions. Routledge, Oxon.

Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009. Tutki ja kirjoita. Karistonkirjapaino Oy. Hämeenlinna.

Ilmasto-opas2014a. Ilmastonmuutos ilmiönä. Maapallon ilmastohistoria. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/b0b91934-12d1-49cd-88dd-7e08250a4e88/maapallon-ilmastohistoria.html>. Luettu: 22.4.2014.

Ilmasto-opas 2014b. Ilmastonmuutos ilmiönä. Kasvihuoneilmiö. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/420c4ca3-a128-4ae7-882e-3d06e1ea24f5/kasvihuoneilmiö-ja-ilmakehan-koostumus.html>. Luettu: 3.4.2014.

Ilmasto-opas 2014c. Suomen muuttuva ilmasto. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto>. Luettu: 3.4.2014.

Ilmasto-opas 2014d. Suomen muuttuva ilmasto. Muutos havaittavissa. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto/-/artikkeli/16266ad3-e5f5-4987-8760-2b74655182d5/muutos-havaittavissa-160-vuotta-mittauksia.html>. Luettu: 3.4.2014.

Ilmasto-opas 2014e. Suomen muuttuva ilmasto. Tuleva ilmasto. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto/-/artikkeli/e9686f4c-5d85-4f5b-98ae-687b1854dc68/talvellaenemman-pilvia-ja-vahemman-aurinkoa.html>. Luettu: 3.4.2014.

Ilmasto-opas 2014f. Ennustettu ilmastonmuutos Suomessa. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto//artikkeli/74b167fc-384b-44ae-84aa-c585ec218b41/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa.html>. Luettu: 3.4.2014.

Ilmasto-opas 2014g. Suomen muuttuva ilmasto. Suomen nykyilmasto. Luettavissa: <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto/-/artikkeli/79dda012-5b67-45a0-984a-c540901579f2/pohjois-pohjanmaan-itaosa-mantereista-koillismaata.html>. Luettu: 22.5.2014.

Ilmatieteen laitos 2014a. Teematietoa. Kysymyksiä ja vastauksia. Ilmastonmuutos. Luettavissa: <http://ilmatieteenlaitos.fi/ilmastonmuutoskysymyksia>. Luettu: 16.5.2014.

Ilmatieteen laitos 2014b. Ilmasto. Terminen kasvukausi. Luettavissa: <http://ilmatieteenlaitos.fi/terminen-kasvukausi>. Luettu: 5.5.2014.

Retkellä Kuusamon joilla 2014. Kitkajoki. Luettavissa: <http://www.joet.info/kitkajoki.htm>. Luettu: 24.5.2014.

Julma Ölkky Kuusamo 2014. Luettavissa: <http://www.julmaolkky.fi/>. Luettu: 23.4.2014.

Kilroy 2014. Tietoa KILROYsta. Vastuullinen matkailu. Luettavissa: <http://www.kilroy.fi/tietoa-kilroysta/vastuullinen-matkailu>. Luettu: 20.5.2014.

Kolb 2006. Tourism Marketing For Cities and Towns. Elsevier. US.

Koppa 2014. Avoimet. Tutkimuksen toteuttaminen. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>. Luettu: 11.08.2014.

Lapland above ordinary 2014. Matkailu. Oulangan kansallispuisto. Luettavissa: <http://www.lappi.fi/matkailu/oulangan-kp>. Luettu: 24.5.2014.

Leikoski. 2005. Ruka ensimmäiset 50 vuotta. Karisto Oy:n kirjapaino

Luontoon 2014a. Oulanka. Luonto. Luettavissa: <http://www.luontoon.fi/oulanga/luonto>. Luettu: 07.01.2015.

Luontoon 2014b. Retkikohteet. Karhunkierros 80km. Luettavissa: <http://www.outdoors.fi/web/guest/karhunkierros>. Luettu: 07.01.2015.

Maalareiden Kalakerho 2010. Kitkajoki. Luettavissa: <http://www.kalakerho.net/kitkajoki.php>. Luettu: 23.4.2014.

Metodix 2014. Sisällys. Menetelmät. Tutkimuksen luotettavuus. Luettavissa:
http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/10_tutkimuksen_luotettavuus/10_2_1laadullisen_tutkimuksen_reliabiliteetti?tree:D=167622;167960&tree:selres=167972&hrpDelim-Char=;&parentCount=3&type=7. Luettu: 22.10.2014.

Moutinho 2011. 2nd Edition. Strategic Management in Tourism. Cambridge University Press. UK.

Ruka Kuusamo 2010a. Kesä. Aktiviteetit. Vaellus. Luettavissa:
http://www.ruka.fi/kesa/aktiviteetit/?file=content_exec&id=103&submenu=42. Luettu: 23.4.2014.

Ruka Kuusamo 2010b. Summer. Nature. Luettavissa:
http://www.ruka.fi/summer_eng/nature/?file=content_exec&id=370. Luettu: 23.4.2014.

Ruka Kuusamo 2010c. Talvi. Aktiviteetit. Luettavissa:
http://www.ruka.fi/talvi/aktiviteetit/?file=content_exec&id=1549&submenu=1462. Luettu: 23.4.2014.

Ruka Kuusamo 2014a. Rukan rinteet ja hissit. Luettavissa:
<http://ski.ruka.fi/rinteet/?file=slopeinfo&submenu=12>. Luettu: 18.4.2014.

Ruka Kuusamo 2014b. Aktiviteetit. Luettavissa: <http://www.ruka.fi/talvi/aktiviteetit/>. Luettu: 19.4.2014.

Ruka Kuusamo 2014c. Rinneravintolat. Luettavissa:
http://ski.ruka.fi/rinneravintolat/?file=image_list&id=368&submenu=14. Luettu: 23.4.2014.

Ruka Kuusamo 2013. Rukan ja Kuusamon esittely. Rukan ja Kuusamon matkailufaktat. Luettavissa:
http://www.ruka.fi/talvi/etusivu/?file=content_exec&id=140&submenu=174. Luettu: 19.4.2014.

Ruka Nordic Opening 2014. Uutiset ja media. Rukan historia ja kehitys.

Luettavissa: <http://www.nordicopening.com/media/?x53936=54503>.

Luettu: 22.5.2014.

Rukapalvelut.fi 2014. Luettavissa: <http://www.rukapalvelu.fi/fi/> Luettu:

6.5.2014

Saukkonen. 2008. Minerva Kustannus Oy. Kariston Kirjapaino Oy.

SDP 2013. Kuusamon historiaa. Luettavissa: <http://www.kuusamondemarit.fi/4>. Luettu: 18.4.2014.

Silverman, D.2013. Doing qualitative research. SAGE Publications. UK.

Sitra 2011. Ihmiset. Jukka Noponen. Luettavissa: <http://www.sitra.fi/ihmiset/jukka-noponen>. Luettu:5.5.2014.

Swarbrooke & Horner. 2007. Consumer Behaviour in Tourism. Elsevier Ltd. USA.

Suomen ympäristöministeriö 2010. Luettavissa:

<http://www.syke.fi/download/noname/%7BA783B67B-EC49-487A-8DD633AAB8A34D22%7D/44697>. Luettu: 24.4.2014.

Tilastokeskus 2014. Tilastot. Ympäristö ja luonnonvarat. Kasvihuonekaasut. Luettavissa: <http://www.tilastokeskus.fi/til/khki/index.html>. Luettu: 3.4.2014.

Tourism theories 2014. Luettavissa: <http://www.tourismtheories.org/?p=341>. Luettu: 3.4.2014.

Turisti-info 2014. Kuntainfo. Kuusamo. Luettavissa: <http://www.turistiinfo.fi/kuntainfo/kuusamon-kaupunki/>. Luettu: 26.4.2014.

Heikkinen, H, Karjalainen, T, Kauppila, P, Lepy, E, Ponnikas, J, Rautio, A & Saari-
nen, J. 2011. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja muutoksen seuranta pohjoisilla
matkailualueilla. Luettavissa:

<https://www.uef.fi/documents/1336630/1336643/Vaccia+ACT12+D3+Policy+Report.pdf/6bbab754-62d6-4b26-b251-55bd797e222a>. Luettu: 24.4.2014.

UNEP 2014. Climate Change. Introduction. Luettavissa:
<http://www.unep.org/climatechange/Introduction.aspx>. Luettu: 23.4.2014.

Untamed Path 2015. Eco tourism & Green Travel. Luettavissa:
<http://untamedpath.com/eco-tours/eco-travel.shtml>. Luettu: 07.01.2015

Vihreät De Gröna 2011. Ilmastonmuutoksen torjuminen. Luettavissa:
<http://www.vihreat.fi/hallitustie/ilmasto>. Luettu: 20.5.2014.

Virsta 2015. Haastattelutavat. Teemahaastattelu. Luettavissa:
<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>. Luettu: 11.01.2015.

Virtanen & Rohweder 2011. Ilmastonmuutos käytännössä, hillinnän ja sopeutumisen keinoja. Gaudeamus. Helsinki.

Yeoman 2008. Tomorrow's Tourist, Scenarios & Trends. Elsevier. Hungary.

Ympäristöministeriö 2014. Ympäristö. Ilmasto ja ilma. Ilmastonmuutoksen hillitseminen. Kansainväliset ilmastoneuvottelut. Luettavissa:
http://www.ymparisto.fi/FI/ymparisto/Ilmasto_ja_ilma/Ilmastonmuutoksen_hillitseminen/Kansainvaliset_ilmastoneuvottelut/Kioton_poytakirja. Luettu: 26.4.2014.

Liite 1 asiantuntijahaastattelu

1. Kuinka vakavasta ongelmasta ilmastonmuutoksessa on maailmanlaajuisesti kyse?
2. Ottavatko ihmiset ilmastonmuutoksen tarpeeksi vakavasti?
3. Kuinka maiden tulisi reagoida ilmastonmuutokseen?
4. Onko ilmastonmuutoksen vaikutuksia jo nähtävissä?
5. Mikä on kaikista vakavin ilmastonmuutoksen aiheuttama uhka?
6. Voiko ilmastonmuutosta pysäyttää?
7. Mitkä ovat pahimmat päästölähteet?
8. Mitkä alueet ovat kaikista herkimpiä ilmastonmuutokselle?
9. Mitä maapallolle tapahtuu 50-100 vuodessa pahimmassa tapauksessa?
10. Jos emme pysty estämään ilmastonmuutosta, millaisena näette maailman tulevaisuuden?
11. Mitä Suomen tulisi tehdä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi?
12. Kuinka ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan Suomeen seuraavan 50-100 vuoden aikana?
13. Miten paljon matkailu vaikuttaa ilmastonmuutokseen?
14. Kuinka tärkeänä pidätte ekologista matkailua?

Liite 2 Yrityshaastattelut

1. Yrityksenne nimi ja perustamisvuosi-
2. Millaisia aktiviteetteja yrityksenne järjestää? Mitä suunnitelmia näiden suhteen on jatkossa?
3. Ketkä ovat avainasiakkaitanne? Mihin päin haluaisitte laajentaa asiakaskuntaanne?
4. Oletteko huomanneet muutoksia matkailija määrissä muutaman viimeisen vuoden aikana?
5. Millaisia muutoksia on havaittavissa? Mitkä ovat olleet päätrendit?
6. Painottuuko toimintanne enemmän kesä- vai talvikauteen?
7. Onko ilmastonmuutos ja siihen liittyvä ilmaston lämpeneminen teille tuttu aihe? Miten se ilmenee toiminnassanne?
8. Kuinka tärkeänä pidätte ilmastoa ja siihen liittyviä olosuhteita turismin kannalta? Miten ilmastonmuutokset vaikuttavat mielestänne alueen matkailuun ja matkailijamääriin?
9. Oletteko jo huomanneet joitakin ilmastonmuutoksesta johtuvia ilmiöitä, kuten muutoksia jää- tai lumitilanteessa?
 - Onko ilmastonmuutos vaikuttanut jollain tavalla jo yrityksenne toimintaan?
 - Luuletteko, että se tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan yrityksenne toimintaan. Jos kyllä, niin miten?
10. Miten yrityksenne on mahdollisesti varautunut ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ongelmiin nyt ja tulevaisuudessa. Kuten lumitilanteen heikkenemiseen ja lisääntyviin vesisateisiin?

11. Oletteko huomanneet muutosta lumitilanteessa viimeisten vuosien aikana? Miten ilmastonmuutos on vaikuttanut alueen talvisiin lumitilanteisiin? Miten se näkyy eri vuodenaikoina?

Onko talvikauden aloitus myöhästynyt lumitilanteen vuoksi? Millaiset olivat entisaikojen aloitus- ja päättymisajankohdat, millaisia muutokset ovat olleet?

